

Marianne Lorentzen Larosi

Oversettelse av norsk dikt til norsk tegnspråk:

Retorisk diskursanalyse av redegjørelser i
oversettelsesmøter

Masteroppgave i Språk og kommunikasjon i profesjoner

Veileder: Gøril Thomassen Hammerstad

November 2023

Marianne Lorentzen Larosi

Oversettelse av norsk dikt til norsk tegnspråk:

Retorisk diskursanalyse av redegjørelser i
oversettelsesmøter

Masteroppgave i Språk og kommunikasjon i profesjoner
Veileder: Gøril Thomassen Hammerstad
November 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

For flere institusjoner er oversettelsesmøter en sentral del av deres praksis når de skal formidle tekster på tegnspråk. Oversettelse og produksjon av tekster på tegnspråk er nødvendig både for å sikre ivaretagelse av tegnspråk og for døves deltakelse i samfunnet. Tegnspråk har ikke et eget skriftspråk, men som følge av teknologisk utvikling de siste tiårene har oversettelsespraksiser fra tekst til tegnspråk resultert i en stadig mer synlig og utbredt praksis. Synliggjøring av oversettelse til tegnspråk som profesjonell praksis, begynner å bli merkbare gjennom økende muligheter for opplæring og ved dokumentasjon og forskning på tegnspråklige tekster. I denne studien belyser jeg samarbeidsprosesser mellom oversettere når de oversetter et norsk dikt til norsk tegnspråk, med det formål om å få innsikt i oversettelsesarbeid som profesjonell praksis.

Studien er en masteroppgave i språk og kommunikasjon i profesjoner ved NTNU og er innenfor fagfeltet anvendt språkvitenskap. Det empiriske materialet består av videoopptak av to autentiske oversettelsesmøter fra en tegnspråklig kulturinstitusjon. Med utgangspunkt i det empiriske materialet har jeg foretatt en retorisk diskursanalyse hvor jeg har søkelys på hvordan oversetterne går frem når de begrunner sine forslag til oversettelse. Jeg har gjort dette med utgangspunkt i følgende to forskningsspørsmål:

- Hvordan redegjør oversettere for forslag til endringer i teksten?
- Hvordan responderer oversetterne på hverandres forslag til endringer i teksten?

Jeg finner at deltakerne redegjør for og fremviser sin profesjonelle kunnskap om oversettelse gjennom ulike retoriske strategier som epistemiske og deontiske holdninger, karakterarbeid, hendelsesarbeid, rapportert snakk og ekstreme formuleringer. Kunnskap deltakerne fremviser handler i stor grad om narrativ forståelse av teksten, arbeidsprosessen, om døve, tegnspråkets egenart, og om kunstnerisk formidling på tegnspråk.

Abstract

For several institutions, translation meetings are a central part of their practice when conveying texts in sign language. Translation and production of texts in sign language are necessary both to ensure the preservation of sign language and for the participation of the deaf community in society. Sign language does not have its own written form, but as a result of technological developments in recent decades, translation practices from text to sign language have resulted in an increasingly visible and widespread practice. The visibility of translation into sign language as a professional practice is beginning to become noticeable through growing opportunities for training and through documentation and research on sign language texts. In this study, I illuminate collaborative processes among translators when translating a Norwegian poem into Norwegian sign language, with the aim of gaining insight into translation work as a professional practice.

The study is a master's thesis in language and communication in professions at NTNU and falls within the field of applied linguistics. The empirical material consists of video recordings of two authentic translation meetings from a sign language cultural institution. Based on the empirical material, I have conducted a rhetorical discourse analysis, focusing on how the translators go about justifying their proposed translations. I have done this with the following two research questions:

- How do translators account for proposed changes in the text?
- How do translators respond to each other's proposed changes in the text?

In the study, I find that participants articulate and demonstrate their professional knowledge of translation through various rhetorical strategies such as epistemic and deontic stance, character work, event work, reported speech, and extreme case formulations. The knowledge participants exhibit largely pertains to narrative understanding of the text, the working process, the deaf community, the uniqueness of sign language, and artistic conveyance in sign language.

Forord

De sene nettene med kaffe og panikkanfall før innleveringsfrister er nå historie, og jeg kan nå se tilbake på de to og et halvt studieårene med en blanding av stolthet og glede. Kombinasjonen av jobb, barn og studier har vært krevende, men jeg angrer ikke et sekund. Jeg sitter nå igjen med kunnskap og erfaring som jeg ser frem til å anvende videre i både arbeid og livet.

Først vil jeg takke deltakerne i prosjektet. Tusen takk for at dere lot meg følge med på møtene deres. Uten dere hadde det ikke blitt noe prosjekt.

Jeg har mange å takke for den flotte tiden som student, og for at jeg nå kan levere oppgaven. Jeg ønsker å rette en spesiell takk til alle faglærerne jeg har møtt på MSKIP: Gøril, Heidi, Kristin og Ingrid. Takk for at dere deler deres faglige ekspertise; jeg har trivdes stort med å lære fra dere. En ekstra stor takk rettes til min veileder, Gøril Thomassen Hammerstad. Din klokskap har vært uvurderlig for meg, og jeg er virkelig takknemlig for ditt engasjement, alle veiledningssamtalene og tilbakemeldingene du har gitt meg (jeg tviler på at jeg hadde kommet i mål uten deg).

Jeg vil også takke de som har vært våkne til sent på natt sammen med meg – Kirsti, Tom og Cathrine. Jeg er så glad for de hyggelige og nyttige samtalene vi har hatt, og for at jeg ble kjent med dere!

En stor takk til Claudia, som virkelig har pushet og hjulpet når ting har gått trått.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke Erik for at du har holdt fortet hjemme og ikke bare sørget for at jeg begynte, men også kom i mål med masteroppgaven. En spesiell takk også til mine fantastiske barn, Sofia, Matheo og Daniel, for deres tålmodighet. Jeg ser virkelig frem til å tilbringe mer tid sammen med dere igjen.

Innhold

1	Introduksjon	12
1.1	Norsk tegnspråk.....	12
1.2	Bakgrunn for studien	12
1.3	Oversettelsesmøter som profesjonell praksis	13
1.4	Tidligere studier	13
1.5	Studiens formål og problemstilling.....	15
1.6	Oppgavens struktur	16
2	Teoretisk rammeverk	17
2.1	Dialogistisk perspektiv på språk og kommunikasjon.....	17
2.2	Institusjonelle samtaler.....	18
2.3	Perspektiver på oversettelse som profesjonell praksis	18
2.4	Redegjørelser	19
2.5	Sentrale analytiske begreper	19
2.5.1	Epistemiske og deontiske rettigheter	19
2.5.2	Epistemiske og deontiske rettigheter	20
2.5.3	Hendelsesarbeid	20
2.5.4	Intertekstualitet og rapportert snakk	21
2.5.5	Ekstreme formuleringer	21
3	Metode og materiale.....	22
3.1	Det empiriske materialet.....	22
3.2	Anonymisering av deltakere i et lite miljø	23
3.3	Etiske overveielser i tilgangen på det empiriske materialet	23
3.4	Forskerposisjon.....	23
3.5	Å forske på egen praksis	24
3.6	Refleksjoner knyttet til transkripsjon	24
3.7	Transkripsjon og kodeveksling	25
3.8	Transkripsjonsnøkkel	25
3.9	Analytisk innfallsvinkel.....	26
4	Analyse	27
4.1	Utdrag A	27
4.2	Utdrag B	30
4.3	Utdrag C	31
4.4	Utdrag D	34
4.5	Utdrag E	38
4.6	Utdrag F	41

4.7	Utdrag G	43
5	Drøfting og avslutning	46
5.1	Formidling på tegnspråkets premisser.....	46
5.2	Produksjon av tekst i møte med et visuelt språk	47
5.3	Samarbeidsprosesser i oversettelsesmøter	48
5.4	Videre forskning.....	49
	Referanser.....	50
	Vedlegg.....	52

1 Introduksjon

1.1 Norsk tegnspråk

Norsk tegnspråk er et av de eldste og største minoritetsspråkene i Norge (Vonen. 2020, s.5). I 2009 ble norsk tegnspråk anerkjent som del av den norske kulturarven, og ble i 2021 del av den norske språklova som nasjonalt tegnspråk i her i landet. «Som språkleg og kulturelt uttrykk er norsk teiknspråk likeverdig med norsk» (Språklova: §7). Språkrådet skriver at det frem til 1980-årene var en vanlig oppfatning at tegnspråk først og fremst ble ansett som et system for visuell fremstilling av ordene i talespråket, til hjelp for døve (Språkrådet. 2019, s.18). Også Haualand & Holmstrøm (2019, s.4) skriver at tegnspråk historisk ikke er sett på som språk og viser til Murray (2015, s.395) som forklarer at nødvendigheten av å innføre lover for å anerkjenne tegnspråk som språk viser hvor svak status tegnspråk har. Norsk tegnspråk er et visuelt – gestuelt språk og forekommer så og si ikke i skriftlig form (Vonen. 2020, s.14). Språkrådet viser til at «Norsk tegnspråk har helt andre mønstre for oppbygging og kombinasjon av ord (tegn) enn norsk» (s.5). Norsk tegnspråk har siden 1990 tallet gjennom styrking av døves og hørselshemmedes rettigheter, fått en sterkere posisjon i det norske samfunnet (Vonen.2020, s.146). Haualand & Holmstrøm (2019) peker samtidig på at tegnspråkets vitalitet, altså styrken, levedyktigheten og utvikling av tegnspråk er truet fordi det ikke gis tilstrekkelig ressurser til læring og tilegnelse av tegnspråk (s.4).

1.2 Bakgrunn for studien

Utvikling av og formidling i tegnspråklige kulturinstitusjoner

Døve i Norge bor spredt over hele landet, men det finnes uformelle og formelle sosiale nettverk der de fleste medlemmene er tegnspråklig døve. Tegnspråk er avhengig av disse nettverkene for ivaretagelse og utvikling av språket. Offentlige utdanningsinstitusjoner og offentlige kulturinstitusjoner er essensielle deler av dette nettverket og viktig bidrag til døvesamfunnet. Vonen (2020) skriver at for at døve skal kunne være mest mulig likestilt i samfunnet er kunnskapen døve, andre tegnspråkbrukere og omgivelsene deres har om tegnspråk av stor betydning (s.13). Språkrådet skriver at offentlige kulturinstitusjoner må legge til rette for norsk tegnspråk i sin formidling og viser videre til at «Tegnspråkbrukere skal få uttrykke seg på sitt eget språk og oppleve kultur på tegnspråk» (Wetås. u.å.). En stor andel formidling på tegnspråk gjøres av offentlig subsidierte kulturinstitusjoner som NRK tegnspråk, der tegnspråktolker simultantolker tv programmer som sendes på NRK1. Det sendes Tegnspråknytt, som er daglige 4-5 minutters nyhetssendinger på tegnspråk formidlet av døve programledere. Døves Media produserer tegnspråklig innhold for barn, ungdom og voksne. Tegn.tv produserer, samler og distribuerer tegnspråkfilmer. Teater Manu er et statlig finansiert turnerende institusjonsteater og er Norges eneste profesjonelle teater som har tegnspråk som scenespråk. Døvekirken oversetter blant annet bibelske tekster og salmer til tegnspråk som både formidles i døvekirkenes arenaer, fysisk og digitalt.

Det produseres nyhetsreportasjer, debattprogrammer, tv serier, informasjonsvideoer, barneprogrammer, video-podkast, teaterforestillinger, fremføring av sanger, - dikt, bokoppløsinger, gudstjenester, digitale oversettelser av bibelen, undervisningsmaterieill,

foredrag osv. på tegnspråk. Grunnlaget for det meste av det som formidles på tegnspråk kommer fra skriftlige tekster. Som nevnt har ikke tegnspråk et eget skriftspråk og derfor vil all formidling fra tekst til norsk tegnspråk innebære oversettelsesprosesser fra et språk til et annet.

Vonen (2020) skriver at norsk tegnspråk ble gjenstand for språkvitenskapelig forskning for første gang for omkring 40 år siden. Det er i løpet av den tiden kommet noe forskningsbasert kunnskap om tegnspråk, men allikevel er det mange forhold i språket som ikke er utforsket enda (s.14). Mitt formål med denne masteroppgaven er å få kunnskap om samarbeidsprosesser som oppstår i oversettelsesmøter, der deltakerne arbeider med å oversette fra en norsk skriftlig tekst til norsk tegnspråk

1.3 Oversettelsesmøter som profesjonell praksis

Det finnes forslag til standarder og produksjonsretningslinjer i arbeidet med å oversette til tegnspråk, og disse understreker nytten av team-basert tilnærming i arbeidet med oversettelse for å oppnå best mulig produkt. Brenner et al. (2022) skriver eksempelvis at oversettelsesarbeid i mange tilfeller, sjeldent utføres alene, spesielt i arbeidet med tegnspråkoversettelser. Oversettelsesmøter er en anledning for oversettere i samarbeid til å utvikle og optimalisere oversettelsesprosesser i deres arbeid med måltekstgjengivelse. Samarbeid om oversettelse kan bestå av formelle teamoversettelsesarbeidere, der deltakerne ofte har definerte roller. Samarbeid kan også være uformelle bidrag gjennom spontane samtaler der rollene ofte preges av å være udefinerte og fleksible. Prosjektets karakter, graden og formen av samarbeid avhenger av flere elementer som økonomi, avsatt tid til prosjektet, ressurser, omfang, målgruppe, synlighet, tilgjengelighet og måltekstens felt (s.93). Oversettelse til tegnspråk som profesjonell praksis er et felt i kontinuerlig utvikling, og opplæringsmulighetene innenfor dette feltet er i en tidlig fase. Forfatterne påpeker at det er utfordringer knyttet til mangel på profesjonelle oversettere og at det kan utgjøre en risiko for å engasjere personer uten kompetanse eller erfaring i oversettelsesarbeid (s.98). Forfatterne viser også til at arbeidet med oversettelse praktiseres på ulike måter, og innebærer samarbeid av ulik grad. I noen prosjekter arbeider oversettere alene, i andre prosjekter kan oversettere få tilbakemeldinger fra publikum i løpet av oversettelsesprosessen. Parallelle oversettelser utøves ved at to oversettere oversetter samme teksten og hvor de oversatte tekstene blir sammenlignet, og noen oversettelsespraksiser vises til som aktivt teamsamarbeid og betyr at det foregår former for samarbeid ikke bare tilknyttet oversettelsesarbeidet, men i alle fasene i produksjon av en tegnspråklig måltekst (s.94).

1.4 Tidligere studier

I mitt søk etter empiriske studier som undersøker selve samarbeidet om å oversette finner jeg veldig lite. Marinetti og Rose (2013) etterlyser i deres artikkel forskning på selve oversettelsesprosessen, og viser til Buzelin (2007) som fremhever at forskningen går glipp av kunnskap om de dynamiske aspektene i utformingen av oversatte tekster ettersom forskning på oversettelse hovedsakelig retter oppmerksomheten mot oversatte/publiserte tekster. «Important aspects [. . .] which are essential for its understanding but which do not appear directly in the finished product or which disappear over time: negotiations between agents, unpredictable turns of events, and strategies of persuasion (or changes in strategies) which make it possible to deal with these changes and ensure and guide the participation (or departure) of these agents» (Buzelin. 2007, referert til i Marinetti og Rose. 2013, s. 168).

Brenner et al. (2022) skriver at litteraturen om oversettelse til tegnspråk i stor grad handler om: «presentation of 'model examples', descriptions of "how sign language translation is done» (s.103). Studien viser samtidig funn av former for samarbeid i samtlige tegnspråklige oversettelsesprosjekter de undersøkte¹. Forskning på samarbeidsprosesser i arbeid med oversettelse er mangelfullt. For å sikre at tegnspråkoversettelser holder høy kvalitet og synliggjøre profesjonaliseringen av oversettelsespraksiser fra talespråk til tegnspråk, påpeker forfatterne behovet for forskning på interaksjoner og samarbeid mellom individer og forhandlingsstrategier i beslutningstakings prosesser (s.101). Forfatterne påpeker behov for ytterligere forskning på feltet, fra beskrivende og retningsgivende beskrivelser til kritiske analyser av oversettelsesprosesser som gjøres i team (s.103).

Jeg vil vise til tre empiriske studier som dreier seg om å undersøke prosessen med å oversette tekster fra skrift språk til tegnspråk (Wurm 2014, Wurm 2018), og å undersøke samarbeidet i et oversettelsesteam (Marinetti & Rose, 2013). Artikkelen forfattet av Wurm (2014) er en studie på oversettelsespraksiser i arbeidet med å oversette akademisk skriftlig engelsk tekst til videoopptak av tekst på britisk tegnspråk (BSL). Datamaterialet i denne artikkelen er dannet gjennom observasjon, intervju og analyse av kilde-, måltekst og oversetterens dokumenter fra forarbeidet til produksjonen. Artikkelen viser til at det både i utdanning og yrkespraksis gjøres et grunnleggende skille mellom oversettelsespraksiser (fra tekst til tekst) og tolkepraksiser (mellom talespråk eller mellom tale og tegnspråk). Forfatteren viser til at på at oversettelsesteori tradisjonelt er basert på dominerende praksiser, med tilhørende klassifiseringer. Studien til Wurm handler om oversettelsespraksiser fra tekst til tegnspråk og som innebærer felles egenskaper med både oversettelse og tolkepraksiser.

Artikkelen «From writing to sign» forfattet av Wurm (2018) er en intervju- og observasjons studie av en oversetter og oversettelsespraksiser i arbeidet med oversettelse fra engelskskriftlige akademiske tekster til videoopptak av tekstene på britisk tegnspråk (BSL). Wurm analyserer hvilken rolle tekstens modalitet spiller i arbeidet med oversettelse, og hvordan spesifikke egenskaper i kilde- og målteksten kan gi muligheter, begrensninger og utfordringer i oversettelsesarbeidet. Gjennom intervjuer med oversetteren/formidleren og observasjon av videoopptak av de oversatte tekstene undersøker forfatteren oversetterens strategier i oversettelsesarbeidet for å belyse ulike elementer som påvirket beslutningstakingsprosessen i produksjonen av den tegnspråklige teksten. Artikkelen er ikke direkte forskning på samarbeidsprosesser. Likevel vises det til elementer av samarbeid mellom oversetteren og program koordinator i de ulike stadiene i oversettelses prosessen, der oversetteren fremhever verdien av samarbeidet gjennom sine refleksjoner. Forfatteren viser til at akademiske tekster ofte inneholder fagspesifikk terminologi, at tekst er statisk og derfor er lettere å «scrolle» gjennom for å finne referansepunkter, tekst kan markeres og gir mulighet til å engasjere seg fysisk med den. Forfatteren skriver også at mulighetene med teksting gir en umiddelbar og mer troverdig tilgang til referanser som navn og emnespesifikk terminologi enn tegnspråklige videoopptak. (s.140). Oversetteren samarbeidet med en programkoordinator hvor de diskuterte spesifikke oversettelses spørsmål. Som hvordan

---

¹ "Whether with reference to translations in academic contexts (Müller De Quadros et al., 2015; Wurm, 2010, 2014a), translations of texts for children (Conlon & Napier, 2004; Gibson, 2005; Murray, 2017; Stewart et al., 1992), translation of textbooks (Rutkowski & Mostowski, 2020), translations in research contexts (Cohen & Jones, 1990; Crowe, 2002; Crowe Mason, 2005; Graybill et al., 2010; Pollard et al., 2009; Smeijers et al., 2014; Steinberg et al., 1998), translations of exams (Gansinger, 2009a, 2009b), or media and website translations (Allsop & Kyle, 2008; Grbić, 2017; Wiener, 2011)"

ivareta fagspesifikk terminologi, referere til litteraturen, vise til sitater og konkrete eksempler. For å gjøre opptakene lettere å «scrolle» gjennom er videoopptakene teksten med kapitteltitler og undertekster. Visuelle bilder fra kildeteksten ble også innlemmet i målteteksten. Utformingen av den akademiske BSL teksten blir fremhevet som en hybrid tekst, med ulike modaliteter (tegnspråk/tekst/bilder) og blanding mellom sjanger/formidlingsmetoder. Forfatteren skriver at på grunn av mangel på sammenlignbare akademiske BSL- tekster virker oversetteren å ha hentet inspirasjon fra andre etablerte tegnspråklige sjangere (s. 142). Forfatteren skriver at oversettelsespraksiser er avhengig av mange faktorer og vil være ulikt fra prosjekt til prosjekt.

Det tredje studie jeg viser til er artikkelen «Process, practice and landscapes of reception: An ethnographic study of theatre translation» forfattet av Marinetti og Rose (2013). Forfatterne gjør en etnografisk studie hvor de selv er initiativtakere for et flerkulturelt teaterprosjekt. Forskerne har selv oversatt manuskriptet til italiensk og er deltakere i prosjektet der de bringer et britisk- malaysisk/tamilsk teatermanuskript til en italiensk teatergruppe i Italia. Forfatterne undersøker hvordan oversatt litteratur i et nyskapende teateroversettelsesprosjekt blir mottatt gjennom en etnografisk studie som innebærer dokumentering av et teaterprosjekt og forfatterens selvrefleksjoner knyttet til deltakelse og involvering i prosjektet (s.166). Forfatterne skriver at de finner at samarbeid der deltakerne diskuterer deres forståelser av teksten og deres perspektiver på språk og kultur gir mulighet for skuespillerne å sette seg inn i teksten. Samarbeidet ga mulighet for skuespillerne til å påvirke den oversatte teksten ved å moderere eller tilpasse det som beskrives som «sterke» ord (for eksempel «Putta»). Forfatterne viser til at diskusjoner om tekst på denne måten både handler om å tilpasse teksten til en kultur og ivareta skuespillerens ønske om å opprettholde god relasjon til samfunnet. Slike samtaler i arbeidet med å gå i dybden i tekster viser forfatterne som tykke oversettelser («thick translation» etter Appiah.1993) (s.177).

1.5 Studiens formål og problemstilling

Det er som nevnt gjort veldig lite forskning på prosesser som oppstår i samarbeid om oversettelser. Denne oppgaven har som mål å få innsikt i og kompetanse om samarbeidsprosesser som oppstår mellom oversettere i arbeidet med å oversette tekster som skal formidles på tegnspråk. Jeg vil utforske utfordringer deltakere i oversettelsesmøter møter, hvilke strategier de bruker for å overvinne disse utfordringene og hvilke muligheter slike oversettelsesmøter kan gi. For å belyse dynamikken og retoriske strategier oversettere tar i bruk i oversettelsesprosessen, analyserer jeg datamaterialet innenfor rammen av retorisk diskurs analyse, også kalt Account Analysis (Arribas-Ayllon, Sarangi og Clarke., 2011). Den analytiske tilnærmingen gir muligheter til å undersøke hvordan språk tas i bruk til å forme, påvirke, mene og forhandle i samarbeid for å oppnå best mulig oversettelse av tekst i samtalene.

For å belyse samarbeidsprosesser som oppstår i oversettelsesmøtene undersøker jeg med følgende to forskningsspørsmål:

- Hvordan redegjør oversettere for forslag til endringer i teksten?
- Hvordan responderer oversetterne på hverandres forslag til endringer i teksten?

1.6 Oppgavens struktur

I dette første kapitlet har jeg vist til tegnspråk og tegnspråkets posisjon i det norske samfunnet. Videre har jeg vist til tidligere forskning på samarbeid om oversettelse før jeg har redegjort for mitt formål med denne oppgaven. I det neste kapitlet, presenterer jeg det teoretiske rammeverket jeg forholder meg til i oppgaven. Her gjør jeg rede for studiens dialogistiske perspektiv på språk og kommunikasjon. Deretter vil jeg presentere teorier på arbeid med oversettelse, oversettelsesmøter som institusjonelle samtaler før jeg introduserer et diskursanalytisk perspektiv på redegjørelser og de sentrale analytiske kategoriene: Epistemiske og Deontiske rettigheter, Karakterarbeid, hendelsesarbeid, hypotetiske scenarier, Intertekstualitet og ekstrem formuleringer. I metodekapitlet presenterer og beskriver jeg det empiriske materialet og hvordan jeg har anskaffet det, før jeg redegjør for mine etiske betraktninger knyttet til min forskerposisjon, arbeidet med transkripsjonen og anonymisering av deltakerne. Avslutningsvis presenteres den analytiske rammen, en retorisk diskursanalyse, som ligger til grunn for denne oppgaven. I analysekapitlet presenteres og analyseres syv transkriberte empiriske utdrag med utgangspunkt i de sentrale analytiske kategoriene. I det avsluttende drøftingskapitlet vil jeg trekke frem analysens funn opp imot tidligere forskning og teori før jeg introduserer muligheter for videre forskning på samarbeid med oversettelse til tegnspråk.

2 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet redegjør jeg for et dialogistisk perspektiv på språk og kommunikasjon, samt perspektiver på institusjonelle samtaler og teorier om oversettelse som profesjonell praksis. Etersom mine forskningsspørsmål handler om hvordan oversettere redegjør for og responderer på forslag til endring i arbeidet med oversettelse vil jeg også komme inn på hva jeg forstår med redegjørelser. Avslutningsvis i kapitlet viser jeg til sentrale analytiske begreper som benyttes i analysen.

2.1 Dialogistisk perspektiv på språk og kommunikasjon

Dialogisme har sin opprinnelse fra litteraturforskeren og kulturfilosofen Bakhtin (1895-1975). Dysthe (1997) viser til Bakhtins grunnleggende teori om at mening i språk ikke har en fast betydning, men derimot at ord og ytringer har meningspotensialer. Mening blir ikke skapt av individet, men utvikles i kommunikative samhandlinger der tilbakemeldinger er «det aktiverende prinsippet» som gir oss mulighet til å forstå og gi mening til det som kommuniseres. Dysthe viser videre til at «Dialog i bakthinsk forstand» handler om at nye meninger skapes i samtalenes dynamikk: «i spenninga mellom de mange stemmene, i møte mellom dei ulike og divergerende perspektiva og i konfrontasjonen mellom dei i spenning mellom de mange stemmene» (s.50). Linell (2001) viser til at språkvitenskapen kan deles inn i to ulike paradigmer: språk som system (formalistisk) og språk som funksjon (funksjonalistisk). Med et formalistisk perspektiv er det fokus på språk som et abstrakt system. Med et funksjonalistisk perspektiv betraktes språk som diskurser, praksiser eller kommunikasjon, hvor en ser disse handlingene i sammenheng med kontekst (s. 3). Scheuer (2005) skriver: «Ingen sproglige størrelser optræder uden for en kontekst; konteksten er der altid, vi bruger altid sprog i en eller anden sammenhæng» (s.34). Kontekst er tilgjengelige ressurser som brukes for å skape referanserammer og forventninger til noe hvor også våre handlinger og tolkninger skaper eller gjenskaper kontekstene. Vi tilpasser språk ulikt i ulike sammenhenger ettersom hvilken nytte vi har av å bruke det og hvem som aktivt bruker det. Måter vi kommuniserer på påvirkes av kontekst, formålet med samtalen og deltakerne som er involvert i situasjonen. Jeg kan for eksempel ha bakgrunnskunnskap eller en ide om hva et oversettelses møte er. Slike referanserammer er ikke konstante, de kan utvikles eller endres underveis, altså vil mine referanserammer kunne rekontekstualiseres i samtaler når jeg etablerer ny kunnskap om oversettelsesmøter. Oversettelse og tolking mellom språk er i stor grad like disipliner, men skilles ofte ved at tolking foregår direkte og gir i utgangspunktet ikke den samme muligheten til å bearbeide innhold og mens oversettelse ikke nødvendigvis foregår i direkte samhandling. Tegnspråkforskerne Winston og Roy (2011) tar utgangspunkt i tolkeutdanningen når de forklarer at tolking ikke bare handler om språklige overføringer mellom språk. Tolking som profesjonsutøvelse handler om å være brobygger mellom to verdener, hvor både språkene og kulturene ikke bare er forskjellige, men kontinuerlig i endring. Oversettelse og tolking er profesjonsutøvelse der ekspertkunnskap om hvordan døve oppfatter verden, hvordan de lever og hvordan kulturen(e) har utviklet seg over tid essensielt for å kunne tilpasse og formidle på en måte som døve forstår. Oversettelsesmøter er en arena der oversettere ikke bare demonstrerer deres kunnskap om døve, men gir anledning til å diskutere elementer av døves kultur.

2.2 Institusjonelle samtaler

I arbeidet med oversettelse er tett samarbeid mellom deltakere som har ekspertise i og synspunkter om både måltekst og kildetekst en essensiell del av oversetternes yrkespraksis. grqvist et al. (2012) viser til at institusjonelle samtaler innehar en del fellestrekk som ofte skiller seg fra vanlige dagligdagse samtaler. Institusjonelle samtaler forstås som samtaler som er en del av utøvernes yrkespraksis. Felles for institusjonelle samtaler er at de ofte er preget av rutiner, er målrettede og tidsbestemte. Samtalene kan gjerne ha egne yrkessjargonger, altså at språkbruken knyttet til yrket vil variere. For eksempel vil en meteorolog, rallybilsjåfør og lege sannsynligvis ha veldig ulik yrkessjargong. I samtalene kan deltakerne ha ulike roller, kunnskap og rettigheter til å bestemme, samtidig kan samtalene fordi de preges av rutiner innebære at deltakerne over tid utvikle mønster for hvordan møtene skal gjennomføres. Også i oversettelsesmøter vil oversetterne over tid kunne utvikle egne rutiner for hvordan de skal samarbeide og arbeide i oversettelsesmøtene. Oversettelsesmøtene jeg undersøker kan også betegnes som intraprofesjonelle samtaler og innebærer at deltakerne er profesjonsutøvere innenfor samme yrkesgruppe. Thunqvist et al. (2012, s.22) viser til at intraprofesjonelle samtaler ofte i mindre grad preges av hierarkiske roller enn institusjonelle samtaler mellom profesjonsutøvere og lekfolk. Oversettelsesmøter er prosjektbasert og innebærer at samarbeidet er knyttet til det spesifikke oversettelsesprosjektet, dermed vil etablerte møtestrukturer og samtalekulturen ofte måtte gjenetableres i neste oversettelsesprosjekt med nye eller andre deltakere.

Bremner (2018, s.14. refererer til Lave og Wenger 1991) viser til en betegnelse på praksiser der nykommere i en organisasjon lærer gjennom deltakelse i felleskapet og gjennom samhandling med erfarne som «community of practise». Det finnes ingen utdanning innenfor fagfeltet oversettelse fra talespråklig tekst til tegnspråk, eller innen kunstnerisk fremføring på tegnspråk. Dermed er den kompetansen som utvikles i oversettelsesmøtene essensiell å ivareta, videreutvikle og overbringe til nye prosjektdeltakere i institusjonen.

2.3 Perspektiver på oversettelse som profesjonell praksis

Marinetti & Rose, 2013 skriver at det foregår endringer i definisjonen av oversettelse fra å være forstått som historisk, kulturell og tekstuell praksis til å bli definert som sosiokulturell praksis. I forskning på oversettelse ser man nå i større grad på oversettelsens sosiale dimensjon (s.169). Wurm (2018) skriver at dokumentasjon av tegnspråklig interaksjon over tid og sted kun vært mulig i noen få tiår som følge av videoopptak og digitalisering. Tegnspråklige kommunikative praksiser er i endring som følge av teknologisk og sosiokulturell utvikling, en utvikling som har omfattende innvirkning på feltet oversettelsespraksiser (s.132). Wurm (2014) skriver at nye oversettelsesaktiviteter utvikles og oversettelsesstudier står ovenfor begrepsmessige og metodiske utfordringer for å imøtekomme utviklingen av varierte og komplekse oversettelsespraksiser. Forfatteren skriver at oversettelsespraksiser tradisjonelt er etablerte profesjons praksiser med et tydelig skille: fra tekst til tekstoversettelse eller mellom muntlig og tegnspråk. Det konstruerte skillet mellom oversettelsespraksiser skriver forfatteren at er problematisk fordi det kun tar hensyn til modalitetsparene, altså fra skrift til skrift oversettelser eller mellom muntlig og tegnspråk. Forskning på oversettelse tar ofte ikke hensyn til multimodale oversettelser (som tekst til tegnspråk), kontekst eller hvordan arbeidet med oversettelse blir sosialt konstruert (s.249). Oversettelse fra tekst til tegnspråk er en profesjonspraksis som innebærer elementer fra

de to etablerte praksisene som nevnt ovenfor. Det er en praksis som er i utvikling og som stadig blir mer utbredt. Ettersom arbeidet med oversettelse fra tekst til tegnspråk er relativt nytt skriver forfatteren at det er behov for å kunne forstå oversettelsespraksisen som profesjonell praksis (s.250). Forskning på oversettelse har i stor grad vært opptatt av skriftlige tekster som anses å være av betydning innenfor et gitt fagfelt, periode eller kultur (kanoniske tekster) og fokuserer ofte kun på sammenligninger mellom kildetekst og måltekst. I forskning på oversettelse til norsk tegnspråk har det vært viktig å også hente inspirasjon fra tegnspråktolking i arbeidet med å kvalitetssikre oversettelsen. Tegnspråktolking er anerkjent som en etablert praksis og profesjon, manifestert i utviklingen av profesjonelle organisasjoner og opplæringsmuligheter. Studier på tolking er utviklet ut ifra praktiske opplæringsmetoder med fokus på direkte, muntlige og tegnspråklige oversettelser (s.249- 250).

2.4 Redegjørelser

Jeg vil i denne studien fokusere på redegjørelser som oversettere presenterer når de samarbeider om å oversette en tekst fra norsk talespråk til norsk tegnspråk. Jeg gjør dette innenfor rammen av retorisk diskursanalyse (Arribas- Ayllon, Sarangi, and Clarke, 2011). Halvorsen og Hammerstad (2021) skriver at en retorisk diskursanalyse er en «diskursanalytisk tilnærming med særlig fokus på redegjørelser» (s.98). Redegjørelser kan forstås som «forklaringer, beskrivelser og selv- rapporteringer om hverdagslige aktiviteter» (Antaki, 1988, referert til i Arribas- Ayllon et al., 2011, s. 61) (min oversettelse). Redegjørelser er forklaringer og motforklaringer som kan sees i sammenheng med måter å vise seg selv som en ansvarlig aktør og viser til vårt forklaringsansvar i sosiale situasjoner «social accountability» (Garfinkel. 1956, referert til i Arribas- Ayllon et al. 2011, s. 61) og som reflekterer kulturelt innbakte forventninger. Arribas- Ayllon. et. al. (2011) skriver at redegjørelser er språklige handlinger som er orientert mot andre og ofte har en moralsk undertone (s.58). Redegjørelser er måter å unnskyldte, nøytralisere, rettfærdiggjøre eller normalisere våre handlinger. Hensikter med redegjørelser kan knyttes til måter å reparere interaksjon, bevare ansikt eller å konstruere overtalende argumenter (s.57). Redegjørelser kan forstås som en meningsdannende praksis som har til hensikt å skape gjenkjennelse og forståelse for det man sier og gjør. Redegjørelser forstås også som retorisk diskursive handlinger ettersom de har påvirkende eller overtalende dimensjoner. En analyse av redegjørelser kan være nyttig for å få innsikt om samarbeidsprosesser som oppstår i oversettelsesmøtene og belyse hva oversettelsesarbeid som profesjonsutøvelse kan innebære. I neste avsnitt vil jeg redegjøre for noen sentrale analytiske kategorier som benyttes i arbeidet med analysen.

2.5 Sentrale analytiske begreper

2.5.1 Epistemiske og deontiske rettigheter

Retoriske virkemidler i redegjørelser kan presenteres ved bruk av ulike modaliteter og ved at vi som samtaledeltakere har ulike rettigheter. Skovholt et al. (2021) beskriver samtaledeltakeres rett til kunnskap som epistemiske rettigheter, og samtaledeltakeres rett til å bestemme fremtidig handling som deontiske rettigheter. I samtaler har vi primære rettigheter til kunnskap knyttet til våre egne personlige domener eller områder, dvs. våre følelser, tanker og erfaringer. Avhengig av domene eller område har vi også i ulik grad rett til å bestemme fremtidig handling. I institusjonelle sammenhenger kan også deltakernes deontiske og epistemiske rettigheter være knyttet til deres

institusjonelle rolle. Det betyr at deltakerne i oversettelsesmøter kan ha ulike rettigheter knyttet til deres profesjonelle domene og i kraft av deres institusjonelle rolle. Det er gjennom måten deltakerne utformer ytringer at de uttrykker svakere eller sterkere grader av epistemiske eller deontiske holdninger. Svennevig (2020, s.23) skriver at ytringer innebærer å uttrykke referensielt innhold, og at enhver ytring sier noe om talerens holdning til saksforholdet. Modaliteter har en ekspressiv språkfunksjon som innebærer at saksinnholdet i ytringer uttrykkes som «en mulighet, med sikkerhet eller sannsynlighet» (epistemisk modalitet), eller uttrykker talerens «vilje, ønske eller krav» (deontisk modalitet). Formuleringer med modaliteter som for eksempel: «jeg skal, du må, vi kan, dere bør» fremstår som mer subjektivt. Svennevig forklarer videre at enhver ytring sier noe om talerens holdning til saksforholdet, også objektive formuleringer som «det er mye sopp i skogen i år» innebærer å forplikte seg til sannheten av et saksforhold og en måte å vise sin holdning til det på (s.23). Hodge og Kress (1998. referert i Arribas-Ayllon et al. ,2011, s.68) finner også at holdninger kan fremvises gjennom flere ulike typer modaliteter som «hedges» som er måter å indikere usikkerhet eller tvil om en påstand eksempelvis som: «jeg tror» eller «på en måte». Også talerens tone (her antar jeg også ansiktsuttrykk og trykk på tegnene i tegnspråk) er måter å uttrykke seg selv som selvsikker, påståelig, forsiktig, usikker eller nølende. Skovholt et al. skriver at epistemiske og deontiske rettigheter er ressurser deltakere orienterer seg mot og «realiseres interaksjonelt av deltakerne der og da» (Stevanovic., 2013 referert i Skovholt et al., 2021. s.49). I oversettelsesmøter har alle deltakerne institusjonelle roller der epistemiske og deontiske rettighetene må forhandles, etableres og fordeles seg imellom.

2.5.2 Epistemiske og deontiske rettigheter

Karakterarbeid (Character work) (Arribas- Ayllon et al. ,2011, s.70) innebærer å beskrive eller fremstille egenskaper ved seg selv eller andre personer hvor ytringen innehar overtalende dimensjoner. For eksempel viser Halvorsen og Hammerstad (2021) i deres undersøkelse av veiledningssamtaler i NAV hvordan veileder argumenterer for brukerens ansvar for å gjennomføre arbeidsrettet aktivitet ved å fremstille brukeren som en «aktiv, ansvarlig og samarbeidende aktør» (s.99). Arribas-Ayllon et al. skriver videre at beskrivelser som dette tjener det retoriske grepet knyttet til å håndtere ansvarlighet, spesielt i problematiske scenarier.

2.5.3 Hendelsesarbeid

Hendelsesarbeid (Event work) (Arribas- Ayllon et al. ,2011, s.71) er en retorisk ressurs som viser til hvordan taleren karakteriserer hendelser for å tildele ansvar og forme en ny forståelse av et fenomen. Forfatterne viser til at kategorisering av hendelser viser at tildeling av ansvar ofte oppstår ved å rapportere om uheldige hendelser «unhappy incident» (Pomerantz., 1978. referert i Arribas- Ayllon et al. ,2011, s.71).

Hendelsesarbeid kan også vise til måter å formulere handlinger på som «normale», altså det alle ville gjort, som rutine, og at handlingene dermed ikke nødvendigvis trenger å forklares. Edwards (1994. referert til i Arribas- Ayllon et al. ,2011, s.71) viser til et eksempel der handlingene til en person med psykisk lidelse beskrives: «K was unable to put on a teapot cover correctly, she would not reverse its position to make it fit but, would simply keep slamming it down on the pot” (s.71). Hendelsesarbeidet her er en retorisk ressurs som viser til en «unormal» hendelse, som kontrast til det som er normale og generelle handlinger. Hendelsesarbeid kan i oversettelsesmøter være å redegjøre for reelle og hypotetiske hendelser i døves opplevelse av tekst når de begrunner en endring i oversettelsen.

2.5.4 Intertekstualitet og rapportert snakk

Tekst som på ulike måter kan knyttes til andre tekster betegnes som intertekstualitet. Arribas- Ayllon et al. forklarer at redegjørelser i tekst ikke bare er begrenset til sosial interaksjon, men knytter an til ulike praksiser på tvers av domener. Videre skriver forfatterne at i pågående samtaler kan tilstedeværelsen av andre tekster eller tidligere samtaler være viktige trekk ved hvordan ulike fenomen kommuniseres og fremmes i dagens samfunn (s.69). Bakthin (1981, referert i Arribas- Ayllon et al.) foreslår at tekster som i samtaler eller skriftlige tekster både er «orientert retrospektivt som respons «til», eller orientert prospektivt for å forutse en respons «fra» andre tekster» (s.69). Forfatterne skriver at tekster derfor er dialogiske og flerstemmige, med mange elementer av andre tekster eller «stemmer» og kan brukes med redegjørende formål. Intertekstuell/ dialogisk organisering av tekst kan for eksempel vises til i analyse ved bruken av rapportert tale. Det vil si å direkte eller indirekte gjengi noe som er sagt før. Arbeid med å oversettelse kan anses som en intertekstuell praksis ettersom det er teksten som er grunnlaget for samtalen, der deltakerne ikke bare diskuterer elementer av teksten, men skaper ny tekst når de fremfører tekst på et annet språk. Intertekstualitet og rapportert snakk er retoriske ressurser som kan ha en sterk overtalende dimensjon, ved å benytte andres stemmer som for eksempel å presentere noe som faktisk ble sagt, skriver forfatterne at det vil kunne gi ytringen økt troverdighet. Ved å vise til tidligere tekster eller ytringer kan det ikke bare gi redegjørelsene økt legitimitet, men er også en ressurs som kan benyttes for å plassere ansvar.

Halvorsen og Hammerstad (2021) viser til at rapportert tale også kan være en måte å yte motstand på. I veiledningssamtaler I NAV oppfordrer veilederen arbeidssøkeren selv til å ta kontakt med potensielle arbeidsplasser og ved å indirekte referere til andres utsagn som: «arbeidsgiverne setter pris på» foregriper veilederen potensiell motvilje fra brukeren mot denne tildelingen av ansvar. (s.102).

2.5.5 Ekstreme formuleringer

Ekstreme formuleringer (Extreme case formulations, Pomerantz. 1986. referert i Arribas- Ayllon et al. ,2011, s.68) er vanlige beskrivende praksiser og innebærer å fremsette ekstreme poenger for å styrke og legitimere en påstand. Dette gjøres gjerne i form av spissformuleringer. Pomerantz peker på tre funksjoner som ekstreme formuleringer kan ha (Arribas- Ayllon et al. ,2011, s.68, mine oversettelser):

- «Motvirke legitimiteten i klager, beskyldninger, rettfærdiggjøring og forsvar». Dette kan for eksempel gjøres ved å presentere et fenomen som det sterkeste tilfellet som «hele dagen» eller «den beste».
- «Foreslå et fenomen som objektivt snarere enn et produkt av omstendighetene». Eksempler på dette kan være å rettfærdiggjøre forslag til handling som «hver gang» eller «ingenting».
- «Foreslå gyldigheten eller rosverdigheten av oppførsel på grunn av hyppighet eller alminnelighet», eksempelvis ved å skildre hyppigheten av en hendelse eller adferd og på denne måten nøytralisere eller avverge ansvar ved å etablere normalitet med ytringer som «alle sammen» eller «alt».

Pomerantz bygger på Garfinkels (1967) påstand om at den sosiale ordenen, altså de normene og verdiene som styrer sosial samhandling, er fundamentalt en moralsk orden. I så henseende formulerer de interagerende ekstreme formuleringer for å etablere hva som er akseptabelt og riktig. I oversettelsesmøtene er ekstreme formuleringer særlig aktuelle når oversetterne rettfærdiggjør sine forslag og redegjørelser.

3 Metode og materiale

I dette kapittelet vil jeg vise til hvordan jeg har gått frem for å fremskaffe det empiriske materialet som ligger til grunn for studien, og hvordan jeg har arbeidet med materialet samt etiske overveielser knyttet til de ulike stadiene i prosessen. Deretter vil jeg redegjøre for nødvendigheten av å anonymisere deltakere fra et lite miljø. Avslutningsvis i kapittelet vil jeg redegjøre for det analytiske rammeverket i studie.

Jeg har tidligere vist til forskere som peker på at forskning på oversettelse i stor grad er utført retrospektivt, altså publiserte tekster som ikke studerer oversettelsesprosessen (Marinetti og Rose (2013)), og til forskere som peker på at det eksisterer foreslåtte standarder og retningslinjer for oversettelsesarbeid til tegnspråk (Brenner et al. (2022)). Denne studien er en kvalitativ forsknings studie med formål å skape ny kunnskap om samarbeidsprosesser i oversettelsesmøter. Skilbrei (2021) skriver at for at forskeren skal kunne konkludere på en troverdig måte er det essensielt at materialet som samles inn er «systematisk, gjennomiktig og gjennomtenkt» (s.12). Forskningsprosessen i denne oppgaven er en induktiv prosess som innebærer at undersøkelsen ikke tar utgangspunkt i en hypotese om hvordan noe foregår, men at jeg med utgangspunkt i empirien undersøker hvordan deltakerne redegjør og responderer på redegjørelsene for å oversette en norsk talespråklig tekst til norsk tegnspråklig tekst om oversettelsesprosesser. Videre vil jeg tolke funnene og kople mine fortolkninger til tidligere eksisterende forskning på feltet med mål om å skape ny kunnskap og forståelse om oversettelsesprosesser og dermed også bidra til å utvikle teorien på feltet.

3.1 Det empiriske materialet

I oversettelsesmøtene som jeg observerer oversetter deltakerne et gammelt kjent norsk dikt. I forkant av oversettelsesmøtene har Oversetter 1 allerede bearbeidet teksten som skal oversettes for å tilpasse formålet, som er å fremføre teksten på tegnspråk. Både kildeteksten og den bearbeide teksten er lest av alle deltakerne før de starter oversettelsessamarbeidet. Deltakerne har hatt to oversettelsesmøter med den aktuelle teksten før opptakene ble gjort. Arbeidet med å oversette og produsere en fremføring av teksten foregår over en lengre periode, og mitt analytiske grunnlag er dannet ut fra en liten del av oversettelsesprosjektet og reflekterer bare noen av de prosessene som foregår underveis i samarbeidet. Prosjektet er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD, som nå har de endret navn til Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør). Alle involverte deltakere har signert samtykkeerklæring som forklarer hva deltakelse i prosjektet innebærer og deres rettigheter før opptakene er gjort (se vedlegg 1). Opptakene er lagret på et lukket område og vil slettes innen den avtalte fristen.

Jeg har foretatt lyd- og bildeopptak av to autentiske oversettelsesmøter i en tegnspråklig kulturinstitusjon. I det første møtet er det to oversettere som deltar, og hvor møtet foregår hjemme hos en av oversetterne. Opptaket fra dette møtet har en varighet på ca. 50 minutter. I møtet benyttes en pc i felleskap og viser den bearbeidede teksten deltakerne skal oversette. I tillegg noterer Oversetter 2 på papirark underveis i møtet.

Det andre opptaket er fra et nytt oversettelsesmøte hvor en tredje oversetter også deltar. Dette møtet foregår på oversetternes arbeidsplass, og har en varighet på ca. 105

minutter. I dette møtet benytter Oversetter 1 pc og de to andre oversetterne noterer på hvert sitt eksemplar av teksten skrevet ut på papir. Verken teksten på skjermen eller deltakernes notater er synlige i opptaket.

For å unngå å ta for mye av deltakernes oppmerksomhet, har jeg i samråd med veileder vurdert at det ikke var formålstjenlig at jeg var til stede i møtene. Jeg har i forkant av møtene posisjonert kameraet slik at deltakerne er godt synlige og hørbare i opptakene. Oversetterne sitter på enden av et langbord og kameraet står på motsatt ende av langbordet. Det er deltakerne selv som har startet og stoppet opptakene.

3.2 Anonymisering av deltakere i et lite miljø

Hoel (2000) skriver at «et kvalitetskriterium ved en vitenskapelig studie er hvorvidt den viser god etikk, men interessen for å vinne ny kunnskap må veies mot kravet om vern av de som har deltatt i studien» (s.165). Det tegnspråklige døvemiljøet i Norge er veldig lite, dermed vil forskning med døve deltakere eller i døvemiljøet utgjøre en større risiko for å bli identifisert enn i større miljøer. I tillegg er det ikke mange i statlige kulturinstitusjoner som jobber med oversettelse og formidling på tegnspråk. Det vil derfor i denne studien være en balansegang mellom å ivareta deltakernes personvern (anonymisering) og vise til det som er analytisk interessant. Analysen vil nødvendigvis mangle noen kontekstualiseringer og det er nødvendig å utelate informasjon av hensyn til deltakerne. Deltakerne er i analysen titulert Oversetter 1, Oversetter 2 og Oversetter 3 av anonymiserings hensyn, samtidig representerer tittelen den yrkesutøvelsen deltakerne gjør i møtene. Deltakerne har likevel noe ulikeartede kompetanse og yrkespraksis. En del av Oversetter 1 (OS1) sin yrkespraksis innebærer å oversette tekster til norsk tegnspråk. Oversetter 2 (OS2) er en tegnspråklig oversetter med kunstnerisk kompetanse og er personen som skal fremføre diktet. Oversetter 3 (OS3) innehar kompetanse i kunstnerisk formidling og deltar kun i møte to (utdrag 4e til 4g).

3.3 Etiske overveielser i tilgangen på det empiriske materialet

For å kunne undersøke oversettelsesprosesser har jeg ønsket å observere møter med deltakere med erfaringer med oversettelsesarbeid. Jeg har lang yrkeserfaring som tegnspråktolk, og har rekruttert deltakere gjennom mitt eget profesjonsnettverk. Jeg forespurte en kunstfaglig institusjon om å få observere deres arbeid i oversettelsesmøter før jeg ba om å få gjøre videoopptak av møtene. Personer som bidrar slik at forskeren kan få tilgang på feltet skriver Skilbrei (2021) betegnes som portvoktere. Etersom jeg kjenner deltakerne i prosjektet har jeg vært bevisst på å informere om at deltakelse i prosjektet er frivillig, at de ikke må kjenne seg forpliktet til å delta og at de når som helst kan trekke samtykke. Det er leder i institusjonen som planlegger når prosjekter skal igangsettes og delegerer hvem som skal delta og hvilke tekster som skal oversettes. Her har jeg vært veldig heldig med timingen ettersom institusjonen skulle i gang med et oversettelsesprosjekt på nesten samme tid som jeg starter arbeidet med masteroppgaven.

3.4 Forskerposisjon

Skilbrei (2021, s.13) viser til to kunnskapsteoretiske ytterpunkter og posisjoner; på den ene siden kan man anse datamaterialet som bevis for hvordan ting er og foregår (positivistisk), og på den andre siden kan datamaterialet forstås som skapt på grunnlag av kontekst, relasjoner og fortolkninger (konstruktivistisk). Jeg legger til grunn et fortolkende og interaksjonistisk perspektiv og anser empirien transkripsjonene og

analysen som utarbeidet av meg på bakgrunn av min kunnskap og hvordan jeg forstår samtalene.

3.5 Å forske på egen praksis

Jeg har tidligere vist til at min profesjon er tegnspråktolk. Jeg har også en døv mor og flere døve familiemedlemmer, som betyr at jeg både privat og profesjonelt er en del av det tegnspråklige og døvekulturelle felleskapet. Som tegnspråktolk har jeg erfaringer med å oversette tekster til tegnspråk, som for eksempel i arbeidet med direktesendte programmer på NRK tegnspråk. På NRK fikk vi utdelt programledernes «manuskript» slik at vi kunne oversette og øve før de direktesendte sendingene. Jeg har også erfaring med å tolke ulike oversettelsesmøter. På grunnlag av erfaringen med oversettelses arbeid og som en del av døvemiljøet kan jeg betraktes som en innenfraforsker. Hoel (2000) skriver at innenfraforskeren kan gi «innsyn, kunnskap og innsikt som utenfraforskeren ikke har tilgang til» (s.162). En innenfraforsker kan ha kunnskap som kan gjøre det lettere å forstå det som skjer, og gjenkjenne fenomener som typiske mønster ved samtalene. Med utgangspunkt i Goffman (1989) viser Skilbrei (2021) til at det forekommer «en sterk tro på at å dele rammevilkår skaper forståelse for andres handlinger» (s.60), også betegnet som et «epistemologisk privilegium» (s.60). Nærhet til deltakerne og fenomenet jeg undersøker kan også være problematisk dersom jeg ikke er bevisst på å ha en analytisk distanse. Reime (2017) skriver at forforståelse vil kunne ha en betydning for arbeidet med analyse og tolkningen av materiale. Reime peker på at «funn som ble valgt ut og løftet frem, vil kunne være preget av forståelser utledet av egen praksis- og forskningserfaring med målgruppen» (s. 27).

I arbeidet med transkripsjon og analyser har jeg vekslet mellom en deskriptiv og fortolkende innfallsvinkel, hvor nettopp den deskriptive måten å bearbeide materialet har tvunget meg til å innta et utenfra blikk.

3.6 Refleksjoner knyttet til transkripsjon

Når videoopptakene var gjort, så jeg igjennom materiale flere ganger før jeg valgte hvilke utdrag jeg skulle transkribere, med utgangspunkt i det som er relevant for mitt analytiske fokus. I materialet var det rikholdig med eksempler på redegjørelser, derfor måtte jeg ikke bare begrense, men forsøkte også å finne eksempler som kunne vise til ulike problemstillinger eller prosesser som oppsto i oversettelsesarbeidet. Å transkribere et språk som ikke har et skriftspråk har gitt noen utfordringer. Rosenthal (2009) skriver at det i studier på tegnspråk mangler felles konvensjoner å transkribere tegnspråklige samtaler, noe som kan påvirke utvikling av forskning på feltet. En av de vanligste transkripsjonsmetodene som praktiseres i studier av tegnspråklige samtaler viser Rosenthal til som transkripsjoner med «Broad translations» (s.600). Denne formen for transkripsjon forklarer Rosenthal at er problematisk fordi den i stor grad innebærer transkriptørens tolkninger av tegnene som blir ytret og presenteres som at det er eksakte ytringer. Jeg har to morsmål, norsk tegnspråk og norsk talespråk. Jeg har lang erfaring i å tolke fra og til tegnspråk, allikevel må det adresseres at transkripsjonene er mine tolkninger og er tilpasset slik at det er forståelig på norsk, en annen ville kanskje valgt andre ord, som også kanskje kunne gitt ytringene en annen mening.

3.7 Transkripsjon og kodeveksling

Skovholt (2021) skriver at transkripsjon er skriftlige gjengivelser av hendelser fra den sosiale verden (s.105).

For å beskrive samtalene så detaljert som mulig, og i henhold til mitt formål med undersøkelsen, har jeg først utarbeidet en transkripsjon med både den tegnspråklige syntaksen og norske syntaksen avhengig av hvilket språk deltakerne kommuniserer på (se vedlegg 2). I tillegg har jeg oversatt de tegnspråklige ytringene til norsk for å gjøre samtalene tilgjengelige. I arbeidet med analysen er det transkripsjon med norsk syntaks som benyttes.

Jeg har valgt å bruke en forenklet versjon av Jefferson- konvensjonen (2004) som samtaleanalytisk transkripsjonsverktøy der jeg fremhever overlappende snakk, pauser, avbrutte talestrømmer osv. Jeg benytter også et modifisert transkripsjonssymbol fra Mondada (2019. Hentet fra Pedersen. 2021) transkripsjonskonvensjoner for synlig oppførsel, og er modifikasjoner der symbolene for hevet hode (↑), og senket hode (↓) settes sammen og skal forstås som at deltakerne nikker med hodet (↑↓).

I de første utdragene (4a-d) kommuniserer deltakerne kun på tegnspråk. I utdragene 4e-g veksler deltakerne mellom tale, tegnspråk, gestikuleringer der deltakerne visualiserer eksempler eller gestikuleringer som forsøk på tegnspråk. Jeg beskriver i klamme (( )) der det er vekslinger mellom språk, og med beskriver hendelser i situasjonen. I tilfeller der deltakeren benytter tegn og tale samtidig beskriver jeg ikke dette, fordi jeg ikke vurderer det som relevant for mitt formål med undersøkelsen.

3.8 Transkripsjonsnøkkel

[ord] Overlappende tale, plassert ovenfor hverandre.

Tale/tegn_ Tegneren holder siste del av tegnet

Tale/tegn- Avbrudd i talestrømmen

(( )) Kommentarer eller beskrivelser av ytringer eller interaksjonsforløpet.

( ) indikerer uvisst ord, for eksempel ikke hørbart eller synlig.

(.) Pause under et sekund

(2) Tid (i sekunder) mellom slutten av et ord til begynnelse av den neste.

@ Latter, et tegn pr. «stavelse»

ord? Spørreintonasjon på tegnspråk (hevede eller nedsunkne øyenbryn) eller tydelig stigende intonasjon (tale)

trykk trykk på utførelse av tegnet eller trykk i uttalelse av ordet

Transkripsjonsnøkkel for gestikulering. Mondada (2019. Hentet fra Pedersen. 2021)

↑ Hodebevegelse. Deltakeren hever hode

↓ Hodebevegelse. Deltakeren senker hode

↑↓ Hodebevegelse. Deltakeren nikker

3.9 Analytisk innfallsvinkel

Redegjøringsanalyse ('account analysis') (Sarangi, 2010b), er et rammeverk som fokuserer på hvordan deltakere i interaksjon bruker språklige virkemidler for å posisjonere seg og til å overtale andre. Det Arribas-Ayllon, Sarangi & Clarke (2011) kaller 'retorisk diskursanalyse' ('rhetorical discourse analysis') kan sammenlignes med redegjøringsanalyse. Scott & Lyman (1968) skiller mellom to typer redegjørelser, nemlig 'unnskyldning' (nedtoning av eller fritak fra ansvar) og 'rettferdiggjøring' (nøytralisering eller normalisering av en handling og dens konsekvenser). Redegjørelser kan imidlertid ikke reduseres til utelukkende unnskyldning og rettferdiggjøring, og forklaringer og motforklaringer er også viktige elementer i redegjøringspraksiser (Billig, 1991). Jeg vil i denne oppgaven fokusere på de retoriske ressursene deltakerne tar i bruk når de forklarer og begrunner sine forslag til oversettelse fra norsk talespråk til norsk tegnspråk.

4 Analyse

Eksemplene i analysen er hentet fra to ulike oversettelsesmøter der deltakerne samarbeider om å oversette et episk (fortellende) gammelt norsk dikt og produsere en kunstnerisk fremføring av diktet på tegnspråk. I analysen undersøker jeg hvordan oversettere ved bruk av retoriske ressurser redegjør for sine forslag til endringer av teksten og hvordan de responderer på hverandres redegjørelser. Jeg har i innledningen pekt på at all formidling fra tekst til norsk tegnspråk innebærer oversettelsesprosesser fra et språk til et annet. De syv eksemplene jeg har valgt innebærer redegjørelser som synliggjør noen av de komplekse oversettelsesprosessene som oppstår. Jeg har valgt eksempler hvor deltakerne presenterer forslag til endringer ved å peke på det de ser som problematisk når de skal oversette fra tekst til norsk tegnspråk. De fire første eksemplene (eksempel 4a til 4d) er fra et oversettelsesmøte mellom to deltakere. De tre siste eksemplene (utdrag 4e til 4g) er fra et nytt oversettelsesmøte med en ytterligere tredje deltaker.

Det første utdraget starter allerede ved første ytring i opptaket. Deltakerne har før oversettelsesmøtet fått i oppgave av deres leder å fremføre første vers i diktet slik det er skrevet, med tegn, fordi det er så kjent. I samtalen redegjør deltakerne for hva de finner problematisk med å oversette en tekst der alle ordene skal med og redegjør videre for et alternativt løsningsforslag.

Oversetter 1 (OS1): Tale og tegnspråklig oversetter

Oversetter 2 (OS2): Tegnspråklig oversetter/ formidler

Oversetter 3 (OS3): Talespråklig oversetter

4.1 Utdrag A

1. OS1: ja si- [tilbake til det vi snakket om] (.) OV3 vil at alle ordene skal med fra det første [verset] Den er veldig kjent (.) den skal tegnes som den [er skrevet] Etterpå tegnes den en gang til på tegnspråk
2. OS2: [Ja]
[vers] [ja]
Ja riktig
3. OV1: men jeg er i [tvil] fordi jeg lurer allikevel på hvordan vi skal tegne det første verset vis meg hvordan du vil [tegne] det
4. OS2: [↑↓] [ja] ja riktig men-
((OS1 ser mot teksten mens OV2 beveger fingrene for å holde ordet))

jeg er enig. Det er en utfordring å følge den kjente teksten, men som jeg sa ((2)) trenger ikke å si alle ordene i teksten bare tegne teksten på en annen måte

5. OS1: ((avbryter OS2)) [ja men se] ((peker mot teksten på skjermen))
6. OS2: [Det betyr] at når de ser tegnene fra teksten ((ordene)) og dens budskap vil de kunne forstå at det er en kjent tekst, før vi oversetter teksten til [tegnspråk]
7. OS1: [ja] Ja men se her (.) Hvordan? ((peker på teksten på pc-skjermen))
8. OS2: ja ((beveger fingrene for å ta ordet (2) Det bor- nei nei vent ((leser teksten)) Jeg har manuskriptet hjemme søren vent ( ) ((leser teksten med lav stemme)) ((vifter hendene for kontakt nikker når de oppretter kontakt)) Det- nei vent (2) Det- nei vent (2) jeg er vant til å tenke formidling til døve på tegnspråk nå må jeg tenke på norsk. en person (.) nei (.) det bor en person med grått hår langt ute på en øy (3) ( ) ((ikke hørbart, leser teksten med lav stemme)) han gjorde noe galt?
9. OV1: ja
10. OS2: Han gjorde noe galt (.) nei jeg har glemt
11. OS1: Ja du har ikke glemt(.) jeg ser at å følge ordene- jeg har et forslag (.) Det er bedre om teksten står skrevet på en skjerm som kan leses en stund før det fremføres på tegnspråk
12. OS2: Fordi det er ødeleggende for meg som døv formidler der norsk ikke er primært- Jeg er enig (.) Det var god ide med tekst istedenfor (.) det er bedre
13. OS1: Jeg skal notere det ned ((OV1 reiser seg og går for å hente noe. Er delvis synlig i opptaket via et speil på veggen))
14. OS2: fordi fordi- (13) ((oversetter 2 snur seg mot oversetter 1 som står nesten ved siden av kameraet)) jeg er inspirert av «navn». Der var det tekst på veggen som jeg tenker kan gjøres på samme måte ja
15. OS1: Ja ja ja ((oversetter 1 går tilbake og setter seg))

Samtalen begynner med at den tale/tegnspråklige oversetteren (OS1) gjør en form for rekontekstualisering ved å vise tilbake til noe de har snakket om tidligere (linje 1) og rammer inn samtalen i form av rapportert snakk når hun i linje 1 viser til noe OS3 har ytret tidligere. OS1 etablerer med det at OS3, som er deres leder har formeninger om

teksten som skal fremføres og illustrerer samtidig at OS3 i tillegg har en beslutningsmyndighet til det kunstfaglige produktet. OS1 viser videre til at begrunnelsen til at alle ordene skal med er fordi teksten er så kjent. Deretter skal de fremføre det samme verset en gang til på tegnspråk. OS1 uttrykker uenighet i OS3 sitt forslag i form av kontrastering («men jeg er i tvil», linje 3) og rettfærdiggjør standpunktet sitt ved å vise til hva hun finner problematisk med et hypotetisk hendelsesarbeid og veksler posisjon eller footing (fra Goffman, 1981. referert i Måseide. 2008, s. 6) underveis i ytringen fra en personlig- profesjonell posisjon signalisert i første person entall (jeg) til å markere deres sosiale- institusjonelle relasjon og et felles ansvar mellom deltakerne (vi) («jeg lurer på hvordan vi skal tegne det første verset», linje 3). OS1 ber den tegnspråklige oversetteren (OS2) om å vise hvordan han vil tegne teksten. OS2 sier seg enig i at det vil være utfordrende å formulere kildeteksten på tegn slik den er skrevet, deretter presenterer han en løsning på problemet i form av selvrapportert snakk eller rekontekstualisering («som jeg sa tidligere», linje 4) av noe han har ytret tidligere. Ved hjelp av et hendelsesarbeid viser han til et sannsynlig scenario; ved å plukke ut budskapet i vers en, vil publikum kjenne igjen og forstå at det er den kjente teksten som formidles («trenger ikke si alle ordene bare tegne teksten på en annen måte. [...] Det betyr at når de ser tegnene fra teksten og dens budskap vil de kunne forstå at det er en kjent tekst», linje 4). OS1 peker på skjermen og det kan betraktes som et uttrykk for uenighet når hun og sier («ja men se her», linje 7). OS2 prøver ut tekst ved å formidle/fremføre teksten slik den er på norsk, før han uttrykker i form av hendelsesarbeid at det er vanskelig fordi han er vant til å formidle på tegnspråk til døve («nå må jeg tenke at jeg skal formidle på norsk», linje 8). Han fortsetter arbeidet med å oversette og prøve ut tekst og søker bekræftelse på om han oppfatter innholdet i teksten riktig, hvorpå OS1 bekrefter at det er riktig. OS2 gjentar teksten («han gjorde noe galt», linje 10) og redegjør for det problematiske med hvorfor han ikke fortsetter fremføringen ved å ytre en form for unnskyldende selv- rapportering («nei jeg har glemt», linje 10). OS1 ytrer uenighet ved å vise til at det ikke er hukommelsen til OS2 som er problemet (linje 11). OS1 peker deretter på at det problematiske i situasjonen er at alle ordene i første vers skal formidles og gjør dette i form av hendelsesarbeid («jeg ser at å følge ordene-», linje 11). Deretter ytrer hun at hun har et forslag til en mulig løsning på problemet (linje 11). Forslaget utdypes med en form for implisitt kontrastering («Det er bedre om teksten står skrevet på en skjerm», linje 11). OS2 støtter opp argumentasjonen om å presentere teksten på skjerm fremfor å fremføre teksten slik den er skrevet med et karakterarbeid («fordi det er ødeleggende for meg som døv formidler», linje 12) og uttrykker videre enighet til forslaget ved hjelp av implisitt kontrastering («Jeg er enig (.) Det var god ide med tekst istedenfor (.) det er bedre», linje 12). OS2 argumenterer videre for løsningen med tekst på skjerm med et hendelsesarbeid og rekontekstualisering av en annen situasjon når han ytrer at han er inspirert av en annen situasjon hvor det var tekst på veggen, og at forslaget kan løses på samme måte (linje 14).

4.2 Utdrag B

Det neste utdraget er en forlengelse av forrige utdrag, og gir et innblikk i hvordan oversetterne arbeider med å videreutvikle og konkretisere det foregående forslaget om tekst på vegg. Eksempelet belyser med grunnlag i oversetternes redegjørelser, en arbeidspraksis hvor hensynet til OS3 og døve publikummere gjøres relevant i oversetternes forslag til løsning.

16. OS1: Det betyr at hvis vi bruker en boks med en to tre fire vegger (.) Du står ved siden av skjermen i begynnelsen (.) Skjermen viser det kjente bilde av «navn» ((navnet på hovedkarakteren)) og teksten fra det første verset. Når døve ser det kjente bildet kan de se at det er han og det holder
17. OS2: God løsning (.)den beste (.) de vil kunne lese teksten før jeg forteller på tegnspråk og forstå at det henger sammen
18. OS1: Det er det jeg – ja det fungerer ikke med tegn på norsk
((Begge noterer og ser på teksten i 28 sekunder. Oversetter 2 forsøker å få kontakt mens oversetter 1 noterer fortsetter å notere i ytterligere 23 sekunder))
19. OS1: Jeg tror det er den beste løsningen
20. OS2: tror(.) slapp av (.) Det er den riktige løsningen(.) bra løsning [ja]
21. OS1: [ja]
22. OS2: Men ja (.) Hvordan skal skjermen flyttes rundt?
23. OS1: Ja (.) vet ikke(.) det venter vi med (.) men når oversetter 3 – Da beholder vi oversetter 3 sitt ønske om akkurat det verset som er veldig kjent.
24. OS2: ja
25. OS1: Ja (.) for døve publikummere er det bildet som er kjent og ikke akkurat verset.
26. OS2: Ja det beste er å lese
27. OS1: det henger sammen
28. OS2: ja riktig
29. OS1: og så (.) nå er det du
((oversetter 2 begynner å tegne første vers på tegnspråk))

Etter å ha gjort rede for hvorfor tekst på skjerm er en god ide i utdrag 4a, starter dette utdraget med at OS1 i form av hypotetisk formulering foreslår praktisk gjennomføring med et mulig scenario («hvis vi bruker en boks med en to tre fire vegger (.) Du står ved siden av skjermen i begynnelsen (.) Skjermen viser det kjente bilde av «navn» ((navnet på hovedkarakteren)) og teksten fra det første verset», linje 16). OS1 gir slik OS2 mulighet for å være enig eller uenig og «hvis» betinger også oversetter 2 to sin vurdering av forslaget. Videre begrunner OS1 for løsningsforslaget og fremviser sin epistemiske rett til kunnskap i form av påstanden «Når døve ser det kjente bildet kan de se at det er han som er «navn» ((navnet på hovedkarakteren)) og det holder», (linje 16). Ytringen er utformet med en større grad av sikkerhet og uttrykker sterk epistemisk holdning (Skovholt et al.2021, s.49), «og det holder». Fordelingen av epistemiske rettigheter er noe som etableres og forhandles om mellom deltakerne i interaksjonen, den epistemiske holdningen OS1 inntar i ytringen vil kunne tildele OS2 svakere epistemiske rettigheter i neste tur. OS2 realiserer OS1 sin epistemiske rettighet ved å støtte forslaget med en ekstrem formulering («God løsning (.)den beste (.)», linje 17). I samme linje bidrar OS2 med ny begrunnelse for hvorfor forslaget til OS1 er en god løsning. Han ytrer med en form for epistemisk holdning, en påstand gjennom et hypotetisk scenario («de vil kunne lese teksten før jeg forteller på tegnspråk og forstå at det henger sammen», linje 17). OS2 sin positive tilbakemelding gir dermed OS1 anledning til å rettfærdiggjøre forslaget med en ytterligere påstand («ja det fungerer ikke med tegn på norsk», linje 18). Deltakerne noterer i 28 sekunder før OS1 modifierer de tidligere påstandene med en demper («Jeg tror det er den beste løsningen», linje 19). OS2 sier seg uenig i tvilen («tror (.) slapp av», linje 20) og fremviser en epistemisk holdning når han uttrykker støtte til løsningsforslaget forsterket av en ekstrem formulering («Det er den riktige løsningen(.) bra løsning [ja]», linje 20). Med utgangspunkt i det foregående løsningsforslaget spør OS2 hvordan skjermen skal flyttes rundt (linje 22). OS1 responderer at det er en oppgave de skal løse på et senere tidspunkt, før hun tar i bruk en rekontekstualisering ved å gjengi oversetter 3 sitt ønske («Ja (.) vet ikke(.) det venter vi med (.) men når oversetter 3- da beholder vi oversetter 3 sitt ønske om akkurat det verset som er veldig kjent», linje 23). Videre rettfærdiggjør OS1 for forslaget om å vise tekst på skjerm med en påstand og en generalisering («for døve publikummere er det bildet som er kjent og ikke akkurat verset», linje 23). OS2 sier seg enig i OS1 sitt argument ved å ytre en ekstrem formulering («Ja det beste er å lese», linje 26). OS1 avslutter temaet ved å gjenta påstanden til OS2 fra linje 17 («det henger sammen», linje 27) før hun inntar en posisjon som leder ved å ved å etablere at de nå skal jobbe videre med å oversette ved å delegere en oppgave til OS2 («og så (.) nå er det du», linje 29).

4.3 Utdrag C

Utdraget er en videre forlengelse av den foregående samtalen og gir et innblikk i ulike prosesser som oppstår i arbeidet med oversettelse. Prosesser som belyser hvordan oversettere prøver ut tekst/fremfører sin oversettelse på tegnspråk, utveksler synspunkter ved å diskutere og argumentere for endringer som for eksempel inkludering eller ekskludering av ord og hvordan de reparerer ved å foreta endringer i valg av ord og prøver ut/fremfører de nye forslagene til endring. Utdraget viser til hvordan deltakerne redegjør for hvordan teksten skal fremføres og hvordan kunnskap om handlingen har betydning for fremføringen.

30. OS2: Det bodde en mann med grått hår alene der ute på en naken øy (.) nei naken na-
((tegner ulike tegn for naken))
31. OS1: Kun hav og øy det holder
32. OS2: <hav> naken øy
33. OS1: ikke naken
34. OS2: ja men dette tegnet betyr naken
35. OS1: Men du trenger ikke ha med det tegnet
36. OS2: <hav> [liten____] øy
37. OS1: [↑↓ Det er nok]
38. OS2: mannen er snill ja men av og til er han ikke det (.) når det er skyet vær ((leser
teksten)) skyer og det blåser da blir hans ansikt morsk og øyne intensive ((leser
teksten)) da tør ingen møte på han ↑↓ noe sånt
39. OS1: ↑↓ noe sånt
40. OS2: Ja riktig
41. OS1: [og] ((peker mot teksten)) [du kan] ja (2)
42. OS2: [riktig] [deilig]
((oversetter 2 peker mot teksten, leser))
43. OS2: Det er omtrent det ((de setningene)) [inneholder] (.) det betyr at jeg bare må
uttrykke de med følelse (.) ha et [morskt] ansikt og ((de andre)) frykter han
44. OS1: [ja]
du kan tegne hav (.) øy (.) der er det en veldig snill ((mann)) (3) ((viser med
blikket at hun skal fortsette)) men når han ser at det blåser opp til storm (.) da
blir han sint [(.) da blir folk redde] og trekker seg unna (.) ferdig
45. OS2: ((humøret)) [henger sammen med eller er samme som] ((øver på ulike
formuleringer)) ja noe sånt (.) her kan jeg være kreativ og leke med ulike ord
46. OS1: ja da trekker folk seg unna
47. OS2: når han er sint trekker folk seg unna
48. OS1: ja
49. OS2: ja noe sånt
50. OS1: fordi du skal bygge bygge bygge bygge ((opp fortellingen))
51. OS2: ja riktig
((begge snur mot skjermen og leser videre))

Utdraget starter med at OS2 fremfører første setning i diktet på tegnspråk («Det bodde en mann med grått hår alene der ute på en naken øy (.) nei naken na-», linje 30). OS1 markerer implisitt uenighet i oversettelsen ved å innta en form for deontisk holdning (Skovholt et al.2021, s.49) som innebærer at OS1 fremviser i utformingen av sin ytring sin rett til å bestemme fremtidig handling («Kun hav og øy det holder», linje 31). OS2 endrer på sin fremføring ved å gjenta etter OS1 men tilføyer naken i forslaget. Den neste ytringen indikerer at det foregår en misforståelse mellom deltakerne og OS1 responderer ved å eksplisitt kommentere misforståelsen («ikke naken», linje 33). OS2 viser til at tegnet han ytret betyr naken. OS1 oppklarer misforståelsen ved å ytre en form for implisitt kontrastering og demper («Men du trenger ikke ha med det tegnet», linje 35). Ytringen kan også forstås som et eksempel på hvordan OS1 fremviser profesjonell ekspertise og epistemisk posisjon i form av kunnskap om hvilke tegn som ikke er nødvendig å ha med i fremføringen. OS2 aksepterer forslaget ved å gjenta siste del av setningen uten å inkludere tegnet naken. OS1 inntar en form for epistemisk holdning når hun bekrefter at det OS2 fremførte er tilstrekkelig ved å nikke og ytre («[↑↓ Det er nok]», (linje 37). OS2 fortsetter fremføringen av teksten og avslutter oversettelsen med kommentaren («↑↓ noe sånt», linje 38). «Noe sånt» kan tenkes å henvise til oversetternes yrkespraksis og prosess der forslag til fremføring ikke umiddelbart er endelige, men foreløpige eller omtrentlige forslag som kontinuerlig bearbeides. OS1 støtter forslaget til oversettelsen ved å gjenta OS2 sin ytring («↑↓noe sånt», linje 39). Det foregår noe samtidig snakk der OS1 signaliserer at hun har ytterligere kommentarer til den foreslåtte oversettelsen ved å presentere et hypotetisk handlingsalternativ gjennom bruk av deontisk modalitet («[du kan] ja (2)», linje 41) og peker mot teksten. Deontisk modalitet (Svennevig. 2020, s.23) som «du kan» er en måte for taleren å uttrykke sin holdning til det taleren sier og samtidig en måte å uttrykke tillatelse på. Samtidig ytrer OS2 en gjentakende («riktig», linje 42) og påpeker at det er deilig at det er enighet i den foreslåtte formuleringen («[deilig]», linje 42). OS1 fullfører ikke forslaget, men responderer på OS2 sin ytring med («ja», linje 41) før det oppstår en pause 2 på sekunder. Ettersom OS1 ikke fullfører forslaget, svarer OS2 på pausen med å peke mot og lese teksten som OS1 pekte på i foregående og argumenterer med en form for epistemisk holdning når han fremviser kunnskap om at teksten som OS1 pekte på og at fremføringen hans inneholder omtrent det samme. I samme linje fremviser OS2 en deontisk holdning til løsningsforslaget som forsterkes gjennom modaliteten «må» («det betyr at jeg bare må uttrykke de med følelse (.) ha et [morskt] ansikt og ((de andre)) frykter han», linje 43). OS1 sier seg enig i forslaget og uttrykker en svakere deontisk holdning («[ja] du kan», linje 44) før forslaget eksplisitt demonstreres når hun fremfører teksten. OS2 responderer på forslaget ved å formulere ulike mulige måter å presentere/formulere at hoved karakteren blir sint når det er uvær («[henger sammen med eller er samme som]», linje 45). OS2 uttrykker videre en foreløpig enighet i form av («ja noe sånt», linje 45) før han ytrer forslag til fremtidig handling med modaliteten «kan» og et hypotetisk scenario («her kan jeg være kreativ og leke med ulike ord», linje 45). OS1 uttrykker enighet, og ved å gjenta den siste setningen i hennes foregående fremføring fremhever hun hensikten med teksten («ja da trekker folk seg unna», linje 46). OS2 lanserer et forslag ved fremføring av tekst i linje 47, og OS1 ytrer enighet i forslaget («ja», linje 48). OS1 redegjør i neste linje for hvorfor det foregående arbeidet med teksten er relevant og fremviser på den måten kunnskap om dramatiske virkemidler. OS1 inntar i redegjørelsen en epistemisk posisjon og ved bruk av epistemisk modalitet og gjentakene handlingsanvisninger fremviser OS1 sin holdning ved å ytre med sikkerhet et fremtidig scenario («fordi du skal bygge bygge bygge bygge ((opp fortellingen))», linje 50). OS2 ytrer i sin linje enighet («ja riktig», linje 51).

4.4 Utdrag D

Det neste utdraget er også en videre forlengelse av samtalen og gir et innblikk i den ulikeartede ekspertisen hos deltakerne hvor oversetterne redegjør og samarbeider for å skape en troverdig «forteller» karakter/rolle. Utdraget illustrerer også hvordan deltakernes kunnskap om «fortelleren» og handlingen i diktet påvirker hvordan de arbeider med fremføringen av teksten. I dette utdraget gjør OS1 et arbeid med å skape en felles forståelse av hendelser og karakterene i diktet.

52. OS2: jeg [så]en gang [nei nå har jeg forteller rollen] jeg er fortelleren ((sier sitt eget navn)) det [betyr] nummer to ((noterer))
53. OS1: [nei] [ja riktig] ↑↓
[og da] egentlig- da da kan du egentlig bare si (.) jeg så han bare en gang(.) ferdig
54. OS2: Som «navn» ((sier sitt eget navn))
55. OS1: Som «navn» ((oversetter 1 sitt navn)) eller en [forteller (.) du er ikke- du er en forteller]
56. OS2: [ja men fortelleren er en bestemt person ↑↓] en forteller person (.) det er bedre ((å definere det som en)) forteller ((oversetter 1 noterer)) X ((ikke synlig)) en gang før jeg så han
57. OS1: ↑↓ ↑↓ en forteller
((oversetter 1 noterer))
58. OS2: () ((uklart)) jeg så han en gang
59. OS1: ((avbryter)) jeg tror du er - du må tenke -
60. OS2: «navn»? ((navnet på hovedkarakteren))
61. OS1: at egentlig så jeg han bare en [gang] ((fremfører tekst))
62. OS2: [Jeg må lese] først ja ((ser mot skjermen)) ja riktig
((begge peker mot hverandre))
63. OS1: Egentlig så jeg han bare en gang (.) det er litt sånn (.) hvorfor forteller du dette?
(.) du er ikke hans venn
64. OS2: ja
65. OS1: hva- du har ikke noe med å fortelle- men jeg så han bare en gang (.) etterpå skal du fortelle at hans venner fortalte og fortalte og jeg lyttet og lyttet
66. OS2: ja
67. OS1: Åå er det sånn det var? var han sånn? Oppveksten hans var sånn og sånn

68. OS2: ja det betyr (2) hvor var jeg (.)↑↓ ((de)) trekker seg unna (.) budskapet er at de trekker seg unna
69. OS1: ja
70. OS2: og han går ↑↓ (.) en gang for lenge siden
71. OS1: vent nei nei jeg må pirke litt mer (.) de trekker seg unna (2) hvordan vet du at de trekker seg unna? Du er jo ikke hans venn (.)
72. OS2: nei jeg så det?
73. OS1: fordi du kjenner ikke han
74. OS2: jeg hørte [rykter] de fortalte?
75. OS1: [ja akkurat] ha det i bakhodet (.) du hørte rykter og du pratet med -
76. OS2: egentlig er det naturlig å si (.) jeg hørte rykter og de sa
77. OS1: vent jeg- vent det kommer senere (.) for vi skal bygge opp fortellingen (.) de trekker seg unna ååh men jeg så han liksom bare en gang (.) det var ikke [jeg_] som trakk meg unna
78. OS2: [ahh
((peker på skjermen)) men jeg] ser ikke at det står i teksten (.) det betyr - ↑↓
jeg så han en gang men -
79. OS1: Ja ja
80. OS2: riktig (.) skjønner (.) men jeg ser ikke at det står i teksten ((peker på teksten))
81. OS1: Ja ↑↓ men det er- det er «underforstått»
82. OS2: Det betyr at jeg må si (.) at jeg så han bare en gang

((de leser teksten. Oversetter 1 peker på teksten ↑↓ og noterer))
83. OS2: derfor ingen- (.) jeg må lese (oversetter 2 peker på teksten))
84. OS1: Jeg vet (.) jeg vet det ikke står ((i teksten)) derfor sier jeg det til deg
85. OS2: ja nettopp (.) jeg tror (.) så (.) ja (.) det betyr (2) men jeg så han bare en gang ((ser på skjermen)) en gang ↑↓ ja riktig
86. OS1: ikke si jeg så han bare en gang [[[svak negasjon]]] ((viser hvordan han ikke skal uttrykke setningen))
87. OS2: [nei]
88. OS1: men jeg- prøver å få frem- (.) men hvor trykkene ligger (.) hvor følelsene er
89. OS2: ↑↓ de trekker seg

((samtalet avbrytes på grunn av en telefon som ringer))

Utdraget starter med at OS2 oversetter/fremfører tekst («jeg [så]en gang», linje 52), OS1 ytrer med samtidig snakk eksplisitt uenighet («[nei]», linje 53). OS2 svarer ved å viser forståelse og implisitt enighet i innvendingen til OS1 («[nei nå har jeg forteller rollen]», linje 52). OS2 rammer med det inn samtalen til å handle om å avklare rollen OS2 skal innta når han skal formidle denne delen av teksten. OS1 redegjør videre for sin forståelse av «fortelleren» («jeg er fortelleren ((sier sitt eget navn))», linje 52) og indikerer en forståelse om at det ikke er en rolle som han skal spille ut, men at han skal være seg selv. OS1 ytrer enighet og med modaliteten «kan» presenterer hun et forslag til fremføring når hun formulerer et mulig scenario («[ja riktig] ↑↓ [og da] egentlig- da da kan du egentlig bare si (.) jeg så han bare en gang(.)), linje 53), før hun avslutningsvis styrker forslaget med en form for ekstrem formulering («ferdig», linje 53). OS2 avklarer at han skal være seg selv når han presiserer («som ((sier sitt eget navn))», linje 54). Ytringen til OS2 kan oppfattes som en påstand (deklarativ) (Skovholt et al. 2021, s.50-51) men kan også avhengig av sin epistemiske rett til kunnskap uttrykke spørsmål. OS1 ytrer enighet ved å gjenta OS2 sin siste ytring («som ((sier oversetter 1 sitt navn))», linje 55) men endrer standpunkt ved å ytre et alternativt forslag («eller en [forteller (.)), linje 55). Videre fremviser OS1 sin epistemiske rett til kunnskap i form av en påstand («du er ikke- du er en forteller]», linje 55). OS2 sin ytring indikerer et fortsatt behov for avklaring om «fortelleren» («[ja men fortelleren er en bestemt person ↑↓] en forteller person (.)), linje 56) og rettfærdiggjør forslaget med implisitt kontrastering («det er bedre ((å definere det som en)) forteller person», linje 56). OS1 responderer på OS2 sitt forslag ved hjelp av tilbakemeldingssignaler (Svennevig. 2020, s.106) («↑↓ ↑↓», linje 57) og eksplisitt ved å gjenta («en forteller», linje 57). OS2 gjenopptar oversettelsesarbeidet og fremfører tekst når OS1 avbryter og ytrer sitt perspektiv på «fortelleren». Redegjørelsen initieres først med en svakere form for epistemisk holdning før hun med modaliteten «må» endrer holdning når hun initierer et direktiv («jeg tror du er- du må tenke-», linje 59) Forslaget til OS1 fullføres først etter OS2 bidrar med forslag til hva han må tenke («navn?» ((sier navnet på hovedkarakteren)), linje 60), og konkretiserer det tenkte scenariet når hun selv fremfører teksten «at egentlig så jeg han bare en [gang]», linje 61). OS2 signaliserer felles forståelse av forslaget («ja riktig», linje 62). OS1 gjentar fremføringen, før hun med en epistemisk holdning argumenterer for sitt forslag til fremføring. OS1 redegjør videre for forslag til fremføring i form av hendelses arbeid og med epistemisk holdning når hun viser til kunnskap om «fortelleren»/handlingen i diktet. OS1 fremfører først tekst før hun introduserer et scenario i form av et direktiv ved bruk av modaliteten «skal». OS1 veksler på å forklare og fremføre, og endrer underveis «fortellerposisjon» fra «du» til «jeg» («du har ikke noe med å fortelle- men jeg så han bare en gang (.) etterpå skal du fortelle at hans venner fortalte og fortalte og jeg lyttet og lyttet», linje 65»). OS2 signaliserer enighet mellom redegjørelsene til OS1 i form av tilbakemeldingssignaler («ja», linje 64 og linje 66). OS1 benytter seg av hendelses arbeid og rapportert snakk når hun beskriver hvordan «fortelleren» har ervervet kunnskap om hovedkarakteren med et hypotetisk scenario («Å er det sånn det var? var han sånn? Oppveksten hans var sånn og sånn», linje 67). Ytringen til OS2 viser i neste linje at han tar de foregående redegjørelsene til OS1 til betraktning («ja det betyr», linje 68), før han presenterer et løsningsforslag ved å oversette/fremføre tekst og fremmer sitt perspektiv på meningsinnholdet i teksten («((de)) trekker seg unna (.) budskapet er at de trekker seg unna», linje 68). OS1 signaliserer enighet i form av tilbakemeldingssignal («ja», linje 69), og OS2 gjenopptar arbeidet med å oversette/fremføre tekst. OS1 avbryter fremføringen og inntar en

deontisk holdning med modaliteten «må», når hun redegjør for avbrytelsen («vent nei nei jeg må pirke litt mer», linje 71). OS1 benytter seg først av en rekontekstualisering når hun gjentar deler av ytringen fra linje 68, og stiller et spørsmål som presupponerer at den spesifikke handlingen som «de» i diktet gjør, er kjent for OS2 («de trekker seg unna (2) hvordan vet du at de trekker seg unna? Du er jo ikke hans venn», linje 71). OS2 ytrer et løsningsforslag i form av et spørsmål («nei jeg så det?», linje 72). OS1 antyder uenighet i forslaget med en redegjørelse («fordi du kjenner ikke han», linje 73). OS2 lanserer igjen forslag til løsning i form av et nytt spørsmål («jeg hørte [rykter] de fortalte?», linje 74). OS1 ytrer enighet til forslaget og ved bruk av et metaforisk virkemiddel tildeler OS1 en oppgave til OS2 før hun gjengir noe av OS2 sitt siste forslag («[ja akkurat] ha det i bakhodet (.) du hørte rykter og du pratet med», linje 75). I de foregående linje beskriver OS1 ulike hendelser i diktet som bidrar til å støtte argumentasjonen for hva OS2 må være bevisst på eller ha med i arbeidet med fremføringen. Hendelsesarbeid er en sentral retorisk ressurs i OS1 sin redegjørelse. OS2 responderer på forslaget med epistemisk holdning når han redegjør for hva som er en mer naturlig måte å tegne ytringen på («egentlig er det naturlig å si (.) jeg hørte rykter og de sa», linje 76). OS1 inntar en deontisk holdning og posisjonerer seg som en leder når hun svarer at arbeidet med formulering av tekst er noe de skal gjøre på et senere tidspunkt og redegjør for forslaget med modaliteten «skal» når hun instruerer i et felles fremtidig arbeid («vent jeg- vent det kommer senere (.) for vi skal bygge opp fortellingen», linje 77). Videre fortsetter OS1 med et eksplisitt forslag til løsning ved å fremføre tekst («de trekker seg unna ååh men jeg så han liksom bare en gang (.) det var ikke [jeg_] som trakk meg unna», linje 77). OS2 signaliserer først forståelse for det foregående forslaget med en form for tilbakemeldingssignal («[ahh]», linje 78) før han peker mot teksten på skjermen og viser til at det siste forslaget til OS1 innebærer informasjon som ikke står i teksten («men jeg] ser ikke at det står i teksten», linje 78). Videre gir OS1 uttrykk for at han reflekterer over hva den nye informasjonen innebærer, og ved hjelp av tilbakemeldingssignaler markerer han et skifte fra å ytre standpunkt til å faktisk oversette/fremføre teksten («det betyr - ↑↓ jeg så han en gang, men-», linje 78). OS1 anerkjenner OS2 sitt forslag til oversettelse ved å ytre enighet («ja ja», linje 79). OS2 uttrykker forståelse («riktig (.) skjønner (.)», linje 80) før han peker på teksten på skjermen og gjentar ytringen fra linje 78 («men jeg ser ikke at det står i teksten», linje 80). Ytringen til OS2 kan oppfattes som en påstand (deklarativ) (Skovholt et al.2021, s.50-51), men det kan avhengig av OS2 sin epistemiske rett til kunnskap være ytring en som innebærer en form for spørsmål. OS1 svarer først ved å bekrefte med et tilbakemeldingssignal (Ja ↑↓) og redegjør med en form for epistemisk holdning («det er - det er «underforstått», linje 81). OS1 illustrerer med denne ytringen at hennes profesjonelle praksis også innebærer ferdigheter og kunnskap om tolking av tekst. Hun viser i redegjørelsene kunnskap om den tekstuelle konteksten i diktet, altså ytringer og handlinger som foregår i diktet. OS2 responderer på redegjørelsen til OS1 med et hendelsesarbeid («Det betyr at jeg må si (.) at jeg så han bare en gang», linje 82) men tyr straks til teksten på skjermen og leser. I neste linje starter OS2 på en fremføring, men avbryter seg selv og ytrer at han må lese («derfor ingen- (.) jeg må lese», linje 83). OS1 ytrer forståelse for det problematiske, som er å oversette tekst som innebærer noe «underforstått». Hun nøytraliserer samtidig det potensielt ansiktstruende i temaet kunnskap i form av et hendelsesarbeid og med en epistemisk holdning («Jeg vet (.) jeg vet det ikke står ((i teksten)) derfor sier jeg det til deg», linje 84). OS2 viser at han bearbeider informasjonen med korte ytringer før han ytrer et løsningsforslag ved å fremføre tekst og avslutter ytringen med enighet («ja nettopp (.) jeg tror (.) så (.) ja (.) det betyr (2) men jeg så han bare en gang ((ser på skjermen)) en gang ↑↓ ja riktig»,

85). OS1 responderer eksplisitt med uenighet i måten teksten ble fremført, formulert som et direktiv og med en form for epistemisk holdning gjengir OS1 fremføringen til OS2 («ikke si jeg så han bare en gang», linje 86). Videre gjør OS1 rede for hvordan hun ønsker at teksten skal fremføres («men jeg- prøver å få frem- (.) men hvor trykkene ligger (.) hvor følelsene er», linje 88). OS2 uttrykker enighet i form av tilbakemeldingssignal («↑↓», linje 89) og demonstrerer et nytt løsningsforslag ved å fremføre tekst («de trekker seg», linje 89).

De neste to utdragene er hentet fra et nytt oversettelsesmøte hvor også Oversetter 3 deltar. I møtet fortsetter oversettelsesarbeidet med det samme diktet og formålet om å produsere en kunstnerisk fremføring. OS3 kommuniserer hovedsakelig med tale og benytter enkelte tegn samtidig som hun snakker. OS1 og OS2 kommuniserer hovedsakelig med tegn og tale. I noen tilfeller kommuniserer OS2 på tegnspråk og OS1 tolker.

4.5 Utdrag E

Utdraget er hentet ca. fire minutter ut i samtalen. Rett forut dette utdraget snakker deltakerne om fremføringen også skal gjøres med tale (herunder «stemme»). Samtalen om «stemme» leder til at deltakerne på samme måte som i utdrag 4a bringer på bane hvorvidt første vers skal fremføres så nær original teksten som mulig, og hvilke utfordringer det i tilfelle reiser.

104. OS3: [] da kan vi også prøve prøve forskjellige variasjoner eh skal stemmen si «navn» ((forfatteren)) sin tekst som det står der? jeg tror det blir vanskelig men kanskje en blanding
105. OS1: en blanding
106. OS3: blanding ja men som jeg sa til «navn» ((sier navnet til OS2)) at jeg vil veldig gjerne at han starter med (.) det første verset tegn tegn til tale.
107. OS1: men det prøvde vi i går
108. OS2: vi
109. OS1: det funker ikke(.)
110. OS3: funker ikke?
111. OS1: nei dessverre
112. OS2: i går da vi jobbet diskuterte vi det og jeg liker faktisk hennes ((oversetter 1)) ide (.) jeg har ikke tenkt over at døve ofte er mer begeistret over å lese original teksten på skjerm før det endres til tegnspråk
113. OS1: løsningen jeg tenkte hvis vi bruker sånne (.) ehh ((lager firkanter i luften med fingene)) at han har sånn? ehh
114. OS3: skjerm

115. OS1: skjerm
116. OS2: men det er ikke bestemt
117. OS1: da fordi hvis vi bruker det derre «navn» ((navnet på hovedkarakteren)) bilde som er veldig kjent (.) da kan døve assosiere det bilde ((tegner se)) med det visuelle
118. OS2: for eksempel ved starten av åpningen (.) [vil bildet være der fra åpningen som de ser]
119. OS1: [ja åpningen er lissom det bilde] på en av de skjermene (.) så når han (.) og det starter med den første første (2) ((tegner verset på skjerm)) og når han når han begynner så kan det lissom fade ut og det bilde stå bare han «navn» ((navnet på hovedkarakteren)) (.) jeg tror det fordi det går ikke å tegne det (.) det går ikke
120. OS3: nei?
121. OS1: nei
122. OS3: ( ) ((forsøker på å tegne teksten fra første vers))
123. OS2: Hva sa du?
124. OS1: nei det går ikke @@jeg skjønner du vil (.) men det bare funker ikke
125. OS2: men ja jeg er enig med deg ((peker mot oversetter 3)) men det går an (.) men jeg tror ikke det blir bra fordi publikum vil se tegnene (.) og lure på hva vi sier (.) tror jeg (.) fordi jeg føler at døve selv om de ser (.) og leser oppfatter de allikevel ikke (.) noen er ikke så flinke til å lese og noen leser godt (.) allikevel er noen usikker på om de har oppfattet riktig (.) på tegnspråk kan de oppfatte og forstå aha er det det betyr javel (.) jeg vet ikke (.) skal jeg faktisk- det er en kjent tekst (.) jeg vet ikke hvordan vi skal starte åpningen (.) det er for tidlig (.) publikum må forstå at første vers er en kjent tekst noe som døve ofte ikke er klar over (.) vi vurderer videre på hvordan vi vil formidle teksten
126. OS3: ja (.) ok så da tenker jeg at da burde vi gjøre tekst (.) ((visualiserer tekst på skjerm)) du bare venter
127. OS2: ja
128. OS3: men at vi gjør det om igjen to tre fire steder utover i teksten ((peker på manuskriptet)) også eh også som en slags pause
129. OS1: ja smart
130. OS3: pause (.) her kommer viktig vers igjen (.) vær så god og les

Utdraget starter med at OS3 snakker om hvordan teksten skal fremføres med lyd/stemme. OS3 foreslår først et fremtidig felles arbeid, at de kan prøve forskjellige måter å fremføre med stemme, før hun foreslår en konkret handling i form av et spørsmål. («[] da kan vi også prøve prøve forskjellige variasjoner eh skal stemmen si Ibsens tekst som det står der?», linje 104). OS3 ytrer videre at hun tror det kan bli vanskelig å ytre teksten slik den står og foreslår dermed en ny løsning med en form for demper at fremføringen med stemme kan ytres med en blanding av den skriftlige teksten og den tegnspråklige fremføringen (linje 104). OS1 signaliserer felles forståelse når hun gjentar («en blanding», linje 105). OS3 initierer i neste linje en rekontekstualisering i form av rapportert snakk om noe hun har snakket med OS2 i en tidligere sammenheng og med en deontisk holdning fremviser OS3 sin rett til å bestemme fremtidig handling («blanding ja men som jeg sa til «navn» ((sier navnet til OS2)) at jeg vil veldig gjerne at han starter med (.) det første verset tegn tegn til tale», linje 106). OS1 initierer i neste linje en redegjørelse for det problematiske med forslaget til OS3 med («men det prøvde vi i går», linje 107). OS2 initierer et forsøk til å bidra til samtalen ved å ytre («vi», linje 108), men OS1 fortsetter redegjørelsen med en implisitt kontrastering og ved å innta en epistemisk holdning viser hun til kunnskap om at forslaget til OS3 om å formidle første vers med tegn til tale, ikke er gjennomførbart («det funker ikke(.)», linje 109). OS3 gjentar ytringen til OS1 i form av spørsmål og oppfattes som en oppfordring til ytterligere redegjørelse («funker ikke?», linje 110). OS1 svarer med en form av epistemisk holdning («nei dessverre», linje 111). OS2 redegjør med en rekontekstualisering når han viser til at dette er noe de har diskutert tidligere, før han presenterer sin mening på OS1 sitt mulige løsningsforslag. Ytringen tjener som en berettigelse eller forsvar av forslaget til OS1 («i går da vi jobbet diskuterte vi det og jeg liker faktisk hennes ((oversetter 1)) ide», linje 112). I samme linje argumenterer OS2 for løsningsforslaget med generaliserende karakter arbeid og implisitt kontrastering («jeg har ikke tenkt over at døve ofte er mer begeistret over å lese original teksten på skjerm før det endres til tegnspråk», linje 112). OS1 konkretiserer løsningsforslaget som OS1 og OS2 har snakket om tidligere, og inntar en svakere deontisk holdning når hun med en demper presenterer forslaget med et hypotetisk scenario («løsningen jeg tenkte hvis vi bruker sånne (.) ehh ((lager firkanter i luften med fingene)) at han har sånn? Ehh», linje 113). OS2 orienterer seg mot at de ikke har fattet en beslutning ennå, og balanserer slik det potensielt ansiktstruende i å avvise forslaget til OS3 («men det er ikke bestemt», linje 116). Med hypotetisk formulering foreslår OS1 bruk av bilde og redegjør deretter for hvorfor bruk av bilde er relevant når de skal vurdere forslaget om bruk av skjerm (linje 117). OS2 bidrar til OS1 sitt forslag med et mer konkret løsningsforslag (linje 118). OS1 ytrer enighet og redegjør videre for løsningsforslaget når hun beskriver et mulig scenario med konkrete forslag, forslag som når og hvordan bildet kan benyttes i fremføringen. Etter presentasjonen av løsningsforslaget, bruk av skjerm, redegjør OS1 med en dempet form for epistemisk holdning og rekontekstualiserer når hun gjenopptar problemstillingen om fremføring på tegn og tale, før hun gjentar deler av ytringen og motstrider forslaget til å fremføre på tegn til tale med en sterkere form for epistemisk holdning («jeg tror det fordi det går ikke å tegne det (.) det går ikke», linje 119). OS3 forespør implisitt om en revurdering av forslaget («nei?», linje 120), hvor OS1 svarer en eksplisitt («nei», linje 121). Den neste handlingen til OS3 impliserer en form for motstand til avvisningen til OS1 når hun prøver ut tekst fra første vers. OS1 inntar en epistemisk holdning når hun konstaterer at OS3 sitt forslag ikke er gjennomførbart og balanserer det potensielt ansiktstruende med latter («nei det går ikke @@jeg skjønner du vil (.) men det bare funker ikke», linje 124). OS2 responderer med redegjørelser for to ulike perspektiver på forslaget fra OS3. Det første ved å ytre enighet med OS3 og lansere at fremføring på

tegn til tale er mulig. Den neste perspektivet presenteres som kontrasterende argumenter mot fremføring på tegn til tale og OS2 inntar en svakere form for epistemisk holdning når han redegjør med ytringer som («jeg tror» eller «jeg føler», linje 125), og dette kan forstås som retoriske måter å bevare eget og de andre deltakernes sosiale ansikt. Perspektivet formidles gjennom en lengre redegjørelse med utstrakt bruk av generaliserende karakter arbeid som («publikum vil se tegnene (.) og lure på hva vi sier» og «døve selv om de ser (.) og leser oppfatter de allikevel ikke» og «noen er ikke så flinke til å lese og noen leser godt (.) allikevel er noen usikker på om de har oppfattet riktig», linje 125). OS2 opprettholder sin svakere form for epistemisk holdning når han uttrykker usikkerhet og veier for og imot de foreslåtte måtene å fremføre på («på tegnspråk kan de oppfatte og forstå aha er det det betyr javel (.) jeg vet ikke (.) skal jeg faktisk- det er en kjent tekst (.)», linje 125). OS2 fortsetter med et generaliserende karakterarbeid og inntar en epistemisk holdning når han når han med modaliteten «må» understreker at publikum må forstå det første verset. Ytringen kan forstås som at avgjørelsen oversetterne tar om hvorvidt de skal bruke tegn til tale eller tegnspråk vil påvirke publikums mulighet til å forstå («publikum må forstå at første vers er en kjent tekst noe som døve ofte ikke er klar over», linje 125). OS2 avslutter ytringen med å foreslå at de skal fundere videre på hvordan de vil formidle første vers. OS3 svarer med et konkret forslag til løsning når hun presenterer et fremtidig scenario («ja (.) ok så da tenker jeg at da burde vi gjøre tekst (.) ((visualiserer tekst på skjerm)) du bare venter», linje 126). OS2 signaliserer enighet («ja», linje 127), før OS3 fortsetter å beskrive scenariet («men at vi gjør det om igjen to tre fire steder utover i teksten ((peker på manuskriptet)) også eh også som en slags pause», linje 128). OS1 ytrer enighet til løsningsforslaget («ja smart», linje 129), før OS3 avslutter temaet med ytterligere beskrivelse av scenarioet («pause (.) her kommer viktig vers igjen (.) vær så god og les», linje 130).

4.6 Utdrag F

Å fjerne deler av tekst er i noen tilfeller hensiktsmessig for å gjøre oversettelse og fremføring mer virkningsfull. Det neste utdraget er hentet fra ca. 26 minutter inn i samtalen, og belyser hvordan oversettere argumenterer for og forhandler om hvor i oversettelsesprosessen de kan gjøre endringer som å ta bort tekst.

131. OS2: [...] ((leser samtidig som han formulerer tegn))
132. OS3: jeg merker jo atte (.) alt i denne første delen (1) Det ikke no handling
133. OS1: nei
134. OS3: det er bare
((oversetter 2 ser opp fra teksten))
135. OS2: hva sa du?
136. OS1: det er ingen handling ((oversetter 1 tolker til oversetter 2))
137. OS2: nei
138. OS3: fordi det skjer ikke no ((tegner fordi))
139. OS1: nei
140. OS3: bare forteller forteller lalalalala ((tegner: snakke))

141. OS2: jeg bare forteller
142. OS3: ja(.) så kanskje dette er et sted vi kan ta bort
143. OS1: ja jeg føler det
144. OS2: ja
145. OS3: men ok vi jobber nå gjennom [alt] for å se hva [hva] som [fungerer]
146. OS2: [bedre å tegne videre] [ja] [fungerer]
147. OS1: [helt enig for her er ja-]
148. OS2: [må i første omgang] tegne igjennom alt før vi etterpå vurderer hva som er kjedelig og komprimerer
149. OS1: I tillegg kan han formidle mye mer effektivt
150. OS3: jaja
151. OS1: her kan vi korte ned
152. OS2: Jeg må tegne hele teksten først så fortellingen sitter
153. OS3: ja ja
154. OS2: ikke direkte
155. OS1: nei nei nei helt enig
156. OS2: ((viser tommel opp))@@@

Utdraget starter med at OS2 oversetter og fremfører tekst. OS3 lanserer sitt synspunkt med et retorisk virkemiddel som legitimerer påstanden i form av ekstrem formulering («jeg merker jo atte (.) alt i denne første delen (1) Det ikke no handling», linje 132). OS1 signaliserer enighet i form av tilbakemeldingssignal («nei», linje 133). OS3 initierer en videre redegjørelse, men OS2 har frem til nå lest tekst og ikke fått med seg redegjørelsen til OS3 og spør dermed hva OS3 sa. OS1 gjentar OS3 sin ytring på tegnspråk («det er ingen handling», linje 136). OS2 ytrer forståelse i form av tilbakemeldingssignal («nei», linje 137). OS3 reformulerer i form av en ekstrem formulering («fordi det skjer ikke no», linje 138), før hun beskriver handlingen i teksten («bare forteller forteller lalalalala», linje 140). OS2 ytrer en forståelse ved å gjenta («jeg bare forteller», linje 141). Beskrivelsen av handlingen (eller mangel på handling) i den foregående ytringen til OS3 fremstår som en del av et handlingsarbeid når hun videre foreslår å ta bort tekst («ja(.) så kanskje dette er et sted vi kan ta bort», linje 142). OS1 ytrer støtte til forslaget («ja jeg føler det», linje 143), og OS2 signaliserer enighet («ja», linje 144). OS3 formulerer i neste linje en felles handlingsanvisning der de skal jobbe gjennom alt for å etterpå se hva som fungerer (linje 145). OS2 anvender en implisitt kontrastering til forslaget om å ta bort tekst når han uttrykker enighet i at det er bedre å tegne videre (linje 146). OS1 initierer en redegjørelse («[helt enig for her er ja-]», linje 147), samtidig som OS2 med et forsterket utsagn gjennom modaliteten «må» redegjør for rekkefølgen i oversettelses arbeidet («[må i første omgang] tegne igjennom alt før vi etterpå vurderer hva som er kjedelig og komprimerer», linje 148). På denne måten viser

OS2 til sin rett til å bestemme fremtidig handling ved å innta en deontisk holdning og en epistemisk holdning der OS2 demonstrerer kunnskap om nødvendig oversettelsesprosess for å kunne utøve sin profesjon. I neste linje distribuerer OS1 implisitt en oppgave til OS2 i form av karakterarbeid når hun beskriver ferdigheter OS2 besitter («I tillegg kan han formidle mye mer effektivt», linje 149). OS3 stiller seg bak dette karakterarbeidet i form av tilbakemeldingssignaler («ja ja», linje 150). OS1 gjenopptar det tidligere forslaget til OS3 om å kutte tekst («her kan vi korte ned», linje 151). OS2 inntar en epistemisk holdning når han argumenterer for rekkefølgen i oversettelses arbeidet med en ny forklaring («Jeg må tegne hele teksten først så fortellingen sitter», linje 152). OS3 uttrykker enighet, og OS2 oppsummerer gangen i arbeidet når han uttrykker at arbeidet med å korte ned teksten er prematurt («ikke direkte», linje 154). OS1 ytrer enighet i form av en forsterker («nei nei nei helt enig», linje 155) OS1 sin triple bekræftelse signaliserer at OS2 sitt utsagn er unødig og allerede tilstrekkelig formidlet i foregående ytringer. Temaet avsluttes ved at OS2 responderer med å gestikulere en tommel opp og fremviser en dempet holdning i form av latter.

4.7 Utdrag G

Før dette siste utdraget har OS2 oversatt og fremført en tekst hvor handlingen i teksten er at Hovedkarakteren er tatt til fange av en kaptein og kapteinen er tilfreds over fangsten. Utdraget er hentet fra ca. 80 minutter ut i samtalen, og transkripsjonen begynner med siste setning i fremføringen til OS2, rett før samtalen mellom deltakerne begynner. I Utdraget redegjør oversetterne for sine perspektiver på å oversette og innholdet i det de karakteriserer som en vanskelig/snirklete tekst. Eksempelet illustrerer hvordan oversetterne utarbeider løsninger gjennom forslag til handling og konkrete fremføringer.

157. OS2: endelig klarte jeg fange han ((fremfører tekst))
158. OS1: ja (.) så er det ingenting (.) det er jo så rart (.) krig (.) og så han ((hovedkarakteren)) er jo ingenting [(.)] så det er litt sånn [ironisk]
159. OS2: [ja] [ironisk]
160. OS1: på en måte (.) føler jeg da ((snur blikket fra oversetter 2 til oversetter 3))
161. OS3: ja mmm
162. OS1: hva er det for no da? (.) ja
163. OS2: ((noterer)) fint da kan jeg beskrive mer i denne delen ((noterer og ser ned))
164. OS1: javel (5) jeg syns disse - jeg synes det var veldig vanskelig ((tegner oversette)) så nå har jeg gjort det bare-
165. OS2: ((ser opp fra teksten mot oversetter 1)) hva?
166. OS1: jeg synes de siste setningene ((peker på teksten)) er veldig vanskelige
167. OS2: må jobbe med lokalisasjon
168. OS1: ja

169. OS2: Må finne riktig måte å formidle teksten på
170. OS1: ja men men i tillegg at det er skrevet veldig vanskelig så jeg gjør det-
171. OS2: nei ja jeg oppfatter innholdet (.) heldigvis har jeg sett filmen jeg
172. OS1: ja du så filmen ja @@@
173. OS3: ja pluss at egentlig altså ja (.)ordene er vanskelige
174. OS2: ja
175. OS1: ja
176. OS3: men handlingen –
177. OS1: handlingen
178. OS3: handlingen er egentlig ganske lett
179. OS1: ja
180. OS3: han ror som faen(.)
181. OS1: ja @@@
182. OS3: de følger etter og tar han (.) kaster han i fengsel
183. OS1: ja@@@
184. OS2: [tar tak og kaster han]
185. OS3: [ferdig snakka]
186. OS1: @@@ riktig
187. OS2: han kastes (.) og ber på sine knær
188. OS3: ja(.) ja (.) ja
189. OS1: ja ja ja det var bare måten det var skrevet på (.) jeg tenkte sånn (.) herregud da (.)
så her har jeg forandra mange ganger for å si det sånn
190. OS3: det er snirklete språk
191. OS1: ja

Dette siste utdraget starter med den siste setningen av OS2 sin fremføring av tekst («endelig klarte jeg fange han», linje 157). OS1 ytrer enighet i fremføringen av teksten før hun redegjør for hennes perspektiv på handlingen i teksten («ja (.) så er det ingenting (.) det er jo så rart (.) krig (.) og så han ((hoved karakteren)) er jo ingenting [(.)] så det er litt sånn [ironisk]», linje 158). OS2 responderer ved å repetere OS1 sitt utsagn og signaliserer på den måten felles forståelse («[ja] [ironisk]», linje 159). OS1 flytter blikket til OS3 og inntar en svakere epistemisk holdning når hun fortsetter å redegjøre for sitt perspektiv («på en måte (.) føler jeg da», linje 160). OS3 responderer kortfattet med tilbakemeldingssignal («ja mmm», linje 161). OS1 anmoder i neste linje eksplisitt etter OS3 sitt perspektiv på handlingen i diktet («hva er det for no da? (.) ja»,

linje 162). OS2 svarer positivt på redegjørelsen til OS1 og lanserer at det dermed gir mulighet for en mer utbroderende fremføring «fint da kan jeg beskrive mer i denne delen», linje 163). OS1 fortsetter redegjørelsen i form av hendelsesarbeid når hun nå peker på det problematiske med å oversette og forsvaret sitt forslag med den bearbejdede teksten («jeg syns disse - jeg synes det var veldig vanskelig ((tegner oversette)) så nå har jeg gjort det bare-», linje 164). OS2 har lest tekst og ikke fått med seg redegjørelsen til OS1 og spør derfor om hva OS1 har sagt. OS1 gjentar at hun synes setningene i teksten er veldig vanskelig å oversette. OS2 responderer med et konkret løsningsforslag og forsterker forslaget med modaliteten «må» («må jobbe med lokalisasjon²» linje 167). OS1 ytrer enighet i forslaget med («ja», linje 192). OS2 redegjør videre med forslag til et handlingsforløp («Må finne riktig måte å formidle teksten på», linje 169). OS1 indikerer at hun ikke er ferdig med å forklare løsningsforslaget i den bearbejdede teksten når hun initierer en redegjørelse for arbeidet hun har gjort, men OS2 avbryter med en form for hendelses arbeid når han begrunner at han ikke opplever teksten som problematisk (nei ja jeg oppfatter innholdet (.) heldigvis har jeg sett filmen jeg», linje 171). OS1 responderer ved å gjenta OS2 sin begrunnelse om kjennskap til innholdet og demonstrerer samtidig sin holdning til OS2 sin begrunnelse med latter (" ja du så filmen ja @@@", linje 172). OS3 initierer en redegjørelse som indikerer at hun vurderer utfordringen med teksten før hun anerkjenner redegjørelsen til OS1 når hun presiserer at det er ordene i teksten som er vanskelige («ja pluss at egentlig altså ja (.)ordene er vanskelige», linje 173). Både OS2 og OV1 responderer med tilbakemelding signaler («ja», linje 174 og 175). OS3 påbegynner en lansering av et annet perspektiv på teksten («men handlingen-», linje 176) og fortsetter først etter at OS1 gjentar («handlingen», linje 177) med å redegjøre i form av kontrastering at handlingen i teksten er ganske lett («handlingen er egentlig ganske lett», linje 178). OS3 redegjør ved å beskrive handlingen i denne delen av diktet med («han ror som faen(.)), linje 180). OS1 signaliserer eksplisitt enighet og reagerer med latter («ja @@@», linje 181) før OS3 redegjør videre for handlingen med («de følger etter og tar han (.) kaster han i fengsel», linje 182). OS1 melder igjen enighet med («ja@@@», linje 183). OS2 svarer på redegjørelsen ved å prøve ut OS3 sitt forslag («[tar tak og kaster han]», linje 184). OS3 responderer ved å understreke at de er enige og impliserer at beslutningen kan tas («[ferdig snakka]», linje 185). OS1 svarer med latter og ytrer enighet i fremstillingen av handlingen («@@@ riktig», linje 186). OS2 presenterer hans forståelse av redegjørelsen til OS3 ved å prøve ut tekst («han kastes (.) og ber på sine knær», linje 187). OS3 illustrerer forsterket enighet med fremføringen til OS2 med triple bekreftelser («ja (.) ja (.) ja», linje 188). OS1 ytrer enighet i løsningen før hun begrunner hva som var utfordrende med oversettelsesarbeidet og med en form for karakter arbeid viser hun til hva hun tenkte før hun redegjør for at det har vært et krevende arbeid å oversette («ja ja ja det var bare måten det var skrevet på (.) jeg tenkte sånn (.) herregud da (.) så her har jeg forandra mange ganger for å si det sånn», linje 189). OS3 anerkjenner redegjørelsen til OS1 når hun deler sitt perspektiv med en beskrivelse av teksten («det er snirklete språk», linje 190).

---

² Lokalisasjon på tegnspråk er en måte å etablere visuelle referansepunkter i tegnrommet, og er en måte ytreren benytte seg av de referansepunktene videre i samtalen.

5 Drøfting og avslutning

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvilke retoriske ressurser oversettere i oversettelsesmøter benytter når de redegjør for sine forslag til endringer fra kildetekst til måltekst, og hvordan oversettere responderer på hverandres forslag til endringer i teksten. Formålet med oppgaven er å sette søkelys på samarbeidsprosesser som oppstår i oversettelsesmøtene.

I dette avsluttende kapittelet vil jeg forsøke å trekke linjer mellom empirien, det teoretiske rammeverket og tidligere forskning på feltet, før jeg avslutningsvis vil peke på muligheter for videre forskning.

Basert på analyse av redegjørelser for forslag til endringer og respondering på forslagene er det særlig tre hensyn som deltakerne orienterer seg mot. For det første behovet for å ivareta tegnspråket sin egenart, parallelt med dette dreier det seg om hensyn til kunstnerisk formidling og til slutt institusjonelle rutiner og prosedyrer knyttet til selve oversettelsesprosessen. Gjennomgående ser jeg at det er kontinuerlige forhandlinger der deltakerne benytter en mengde ulike retoriske ressurser som f. eks karakterarbeid, ulik grad av epistemisk holdning og ekstreme formuleringer, for å mene, forme, påvirke og forhandle i samarbeidet.

5.1 Formidling på tegnspråkets premisser

Jeg finner at kunnskap deltakerne har om døve og tegnspråk er essensielt når deltakerne presenterer og responderer på redegjørelser knyttet til hvordan teksten bør oversettes og formidles. Hvordan teksten skal formidles, som eksempelvis tegn til tale eller på tegnspråk virker å være en utfordring som redegjøres for ved hjelp av retoriske strategier som epistemiske holdninger, hypotetiske hendelsesarbeid og karakterarbeid. Deltagerne viser til at valg av kommunikasjonsform ikke bare kan påvirke profesjonsutøveren sitt arbeid («for meg som døv») men at det også kan gi konsekvenser for det døve publikummet. Det døve publikummet beskrives ved flere anledninger (utdrag A, B og E). De retoriske strategiene som benyttes i denne sammenhengen kan kalles generaliserende karakterarbeid om «døve» og kan knyttes til det Arribas-Ayllon. et al. (2011) betegner som medlemskategoriseringer. Medlemskategoriseringer er ikke bare karakteriseringer/beskrivelser av et fenomen, men kan relateres til: «former for sosial sortering, rettigheter og plikter samt forhandling av identiteter og ressurser» (s. 66, min oversettelse). Jeg finner også karakterarbeid som fremhever egenskaper hos den kunstfaglige oversetteren deltakeren som overtalende strategi som forslag til endringer i teksten («I tillegg kan han formidle mye mer effektivt»). Wurm (2018) skriver at skrijving er et praktisk verktøy som muliggjør kommunikasjon over tid og sted. Tegnspråk har ikke et eget skriftspråk, derimot har de siste tiårenes utvikling av audiovisuell opptaksteknologi gjort det mulig å lage videoopptak av tegnspråklige tekster, som for mange døve kan erstatte skriftspråk (131). Forfatteren skriver at tegnspråklige videoer gir mulighet til å skape teksttyper og sjangere som tidligere har vært forbeholdt skriftspråk. Ved dokumentering, bevaring og promotering av tegnspråk kan videoopptakene sidestilles med skriftlige tekster og bidra til å øke tegnspråkets status. Wurm støtter seg på Krentz (2006) når hun sier at «The camera becomes the printing press» (s.132). Wurm (2018) skriver videre at lesing og

skrivning er en integrert del av vestlig kultur og er sentral i mange aspekter i livet som utdanning, yrkesutøvelse, rekreasjon, offentlige og andre sosiale kontekster. Skriftspråk er for mange døve er et andrespråk (s.131). Graybill et al. (2010) skriver at mange døve, spesielt døve med tegnspråk som deres primære kommunikasjonsmetode deler et unikt sett med verdier, sosial atferd, og andre egenskaper anerkjent som døvekultur. Døv kan for øvrig også brukes som en generell referanse til mennesker med ulik grad av alvorlig hørselstap (s. 432).

5.2 Produksjon av tekst i møte med et visuelt språk

Jeg finner at kunnskap om kunstnerisk formidling av tekst på tegnspråk handler om visuelle uttrykk, narrativ forståelse av kildeteksten, formidlingsteknikker og kunnskap om tegnspråk. Visuelle bilder kan spille på både kommunikasjon og kunstneriske grep for å skape variasjon i en fortelling, det kan også være et grep for å etablere noe gjenkjennbart hos døve. I redegjørelsene vises det til diktet som et kjent dikt (utdrag A), men i redegjørelsene for oversettelse er det bildet av karakteren som er kjent for døve og ikke teksten det vises til (utdrag B). Gjennom de epistemiske holdningene deltakerne inntar benytter de kunnskap om døve som redegjørelse og begrunnelse for utformingen av visuelle uttrykk. Jeg finner at deltakerne fremviser kunnskap knyttet til deres narrative forståelse om diktet ved bruk av rapportert snakk når de redegjør for hva de ulike karakterene i diktet sier (utdrag D), ved bruk av objektive formuleringer redegjør OS2 for hva teksten inneholder (utdrag C) og ved å illustrere ulike hypotetiske scenarier som beskriver hendelser i diktet (for eksempel utdrag G). Deltakerne inntar stedvis sterkere grad av epistemisk holdning når de redegjør for hvordan fortellingen skal bygges opp (utdrag C), hva som må «pirkes» på og for kunnskap om karakterene (utdrag D) i form av direktiv og modaliteter som «du skal», «du må», «jeg må». Deltakerne fremviser også kunnskap knyttet til kunstnerisk formidling på tegnspråk når de beskriver hvordan teksten skal uttrykkes, som hvilke følelser som skal fremvises og trykk på utførelsen av ulike tegn (utdrag D). Deltakerne viser også kunnskap om tegnspråk, som hvilke tegn som ikke er nødvendig å ha med som for eksempel «naken». «Naken» er i den sammenhengen et «norsk» uttrykk og uttrykkes visuelt på en annen måte på tegnspråk (utdrag C). Jeg finner at oversetterne varierer i hvordan de inntar grader av epistemiske holdninger og at sterkere grad av epistemisk holdning ofte, men ikke alltid, resulterer i at oversetterne kommer nærmere beslutninger, for eksempel når de foreslår å ta bort tekst og OS2 uttrykker at han «må» gå igjennom først (utdrag F), eller når OS2 er bestemt på at det ikke går med tegn til tale (utdrag G). Jeg finner at ekstreme formuleringer benyttes som ressurs i forslag til endringer som er en måte å styrke og legitimere påstander på og rettfærdiggjør dermed neste forslag til endring av tekst (utdrag F).

Wurm (2014) viser i sin artikkel til oversetterens utfordringer knyttet til å oversette en akademisk tekst til tegnspråk. Formålet med oversettelsen var at målteksten skulle fungere som en bro til kildeteksten og samtidig kunne stå for seg selv. Oversetteren uttrykte begrensninger knyttet til mangel på sammenlignbare tegnspråklige akademiske tekster og i å ikke være en morsmålsbruker av tegnspråk og dermed ikke inneha ferdighetene til å produsere en «ekte tegnspråklig akademisk tekst», som ville kunne blitt strukturert på en helt annen måte og vært «den ultimate oversettelsen». Samtidig viser forfatteren til at utformingen av den oversatte teksten som: undertekster, bruk av bilder og oversetterens formidlingsmåte viste til oversetterens kunnskap om døvesamfunnet og hvordan sosiale og kulturelle faktorer påvirker oversettelsespraksiser (s.261).

5.3 Samarbeidsprosesser i oversettelsesmøter

Oversettelsesprosessene ser ut til å dreie seg om og når hvilke oppgaver skal løses og hvordan de skal løses. Deltakerne etablerer tidlig i møtene en arbeidsmetode, som f. eks å jobbe igjennom hele teksten først, før de fjerner eventuell tekst. Møtene ser ut til å ha gjentakene arbeidsmetoder som å prøve ut tekst, diskutere ulike perspektiver for så å prøve ut tekst igjen. Wurm (2014) viser i sin studie av oversettelse til ulike faser i produksjon av oversatte tekster, så som forberedelses-, produksjons- og revideringsfaser. Ettersom jeg ikke observerer hele prosessen eller gjør intervjuer med deltakerne kan jeg imidlertid ikke vise til konkrete skiller i ulike faser.

Jeg finner som nevnt at epistemiske holdninger er sentrale på ulike vis i deltakernes redegjørelser, og viser at oversetterne har noe ulikeartede ekspertise i form av tekstuell kunnskap, kunnskap om tegnspråk, døve og om kunstnerisk formidling på tegnspråk.

I formidlingen av tekstuell kunnskap benytter OS1 retoriske ressurser som hypotetiske scenarier for å legitimere sine forslag til endringer av teksten. Teamoversettelse og teamsamarbeid gir deltakerne mulighet for å dele perspektiver gjennom beskrivelser av mulige scenarier. Jeg finner flere eksempler der oversetterne inntar ulike grader av deontisk holdning når de skal foreslå endringer i tekst eller når de påpeker at de ikke er ferdig med å diskutere teksten før de kan gå videre. Oversetterne prøver ut foreløpige forslag til endring gjennom å fremføre dem for hverandre underveis i møtene.

Dette kan ses som en forståelsessjekk hvor oversetterne inviterer hverandre til felles vurdering av de ulike forslagene (Svennevig, 2020, s.108). En sentral måte å invitere til slik felles vurderinger er redegjørelser i form av hendelsesarbeid som er beskrivelser av hendelser som underbygger argument for et perspektiv eller som løsningsforslag.

Oversetterne responderer med alternative forslag til endring enten med andre perspektiver på saken, ved å fremføre tekst, ved å beskrive handlinger i teksten eller ved å foreslå hypotetiske scenarier. Oversetterne responderer ved flere tilfeller på forslag med å tilføre utdypende beskrivelser av samme forslag. Ved flere tilfeller responderer oversetterne på forslag ved å prøve ut forslagene, og dette kan pekes på som en innarbeidet samarbeidsrutine.

Brenner et al. (2022, s.101) peker på at et team som inkorporerer ulike ferdigheter vil sannsynligvis sikre bedre kvalitet på et vellykket produkt enn et enkelt individ «The practical benefits of successful team translation are undoubted. A team incorporating a range of skills is likely to ensure better quality of a successful product than a single individual. Yet, collaboration here depends on successful delegation of roles and maximum exploitation of joint skills». Jeg finner altså gjennom analysen at redegjørelsene som oversetterne tar i bruk har betydning for å skape en større forståelse av teksten som skal oversettes.

Marinetti og Rose (2013) viser i deres studie til samarbeidsprosesser i arbeidet med oversettelse fra en engelskspråklig tekst til en singalesisk teaterproduksjon i Italia. Studien retter i all hovedsak søkelys på hvordan teksten blir mottatt, forhandlet om og formet av skuespillerne i et kulturelt samarbeidsprosjekt. De viser for eksempel til en prøveprosess der forfatteren av teksten, skuespillerne, regissør og oversetterne samarbeidet ved å lese gjennom manuskriptet og underveis stoppet der det var spørsmål eller der de ønsket å oppklare elementer ved oversettelsen. Regissøren kommenterte også underveis i samarbeidet teaterfaglige emner som stemme, rytme og karakterenes dynamikk. Det pekes også på at det oppsto diskusjon knyttet til et «sterkt» ord, hvor

den ene skuespilleren fremhevet dette ordet som problematisk, ikke bare på grunn av språket i seg selv og med hensyn til å kunne fremføre teksten med selvtillit, men av hensynet til å opprettholde et godt forhold til sitt eget miljø og sin kunnskap om det singalesiske språket og kulturen. Studien viser også til samarbeidsprosesser som for eksempel at skuespillerne, ledet av regissøren, prøvde ut tekst, prøvde ut de ulike karakterenes stemme, arbeidet med rytme og dynamikk. Forfatterne fremhever i deres studie et noe utfordrende samarbeidsklima ettersom deltakerne hadde noe ulike perspektiver på prosessen, forventninger og agenda som påvirket samarbeidsprosessen. Jeg finner derimot at deltakerne i oversettelsesmøtene som ligger til grunn for min studie har tydelige rammer og felles mål for samarbeidet.

5.4 Videre forskning

Som jeg har vist til flere ganger tidligere, er oversettelsesprosesser som gjøres i samarbeid en profesjonell praksis som det er forsket veldig lite på. Denne studien har kastet lys over noen av de prosessene som oppstår i oversettelsesmøter gjennom deltakernes redegjørelser og hvordan deltakerne responderer på hverandres redegjørelser. Ettersom denne studien er begrenset til to videoopptak belyser den ikke hele oversettelsesprosessen. En studie i oversettelse som gjøres i samarbeid på hele prosessen, altså på de ulike stadiene som forberedelse, start, midt og avslutningsfase vil kunne være betydningsfullt for å oppnå en større forståelse av prosessene. Det kunne også vært nyttig å fokusere på oversettelsesarbeid i litt andre kontekster enn den kunstfaglige formidlingen. Kunnskap om oversettelsesprosesser i ulike institusjonelle og profesjonelle kontekster som tekster fra helsesektoren, undervisningsmateriell, offentlige dokumenter osv. kan gi en betydelig verdi for oversettelsesfeltet, og kan bidra til at døve og tunghørte gis en større mulighet til deltakelse på ulike arenaer.

Turner & Pollitt (2002) underviser tegnspråktolker og har erfaring fra blant annet tegnspråktolking av teaterforestillinger. De belyser i sin artikkel hvilke utfordringer tolking av teaterforestillinger kan gi ettersom forestillingene gjerne er på talespråklige premisser (lydeffekter, avstand fra de som snakker på scenen, lite tid til forberedelse osv.). Turner & Pollitt har ikke foretatt en empirisk studie, men uttaler seg som profesjonsutøvere. Jeg har tidligere vist til at skriftspråk for mange døve ikke er deres første språk, oversettelse til tegnspråk sikrer døves mulighet til å kunne delta fullt ut på ulike samfunnsområder som utdanning, arbeidsliv, kultur og offentlig informasjon, men det vil allikevel i større grad være behov for å studere oversettelse i team enn å konsentrere seg om allerede oversatte produkter.

Referanser

- Arribas-Ayllon, M., Sarangi, S., & Clarke, A. (2011). Rhetorical discourse analysis. I Genetic testing. Accounts of autonomy, responsibility and blame (s. 55–77). Routledge.
- Bremner, S. (2018). Workplace Writing: Beyond the Text. Routledge
- Brenner, C., Gloyer, S., Kubus, O., Gerardo, B. S., & Wurm, S. (2022) Sign language translation: Team translation. In *The Routledge Handbook of Sign Language Translation and Interpreting* (pp. 92-107). Routledge.
- Graybill, P., Aggas, J., Dean, R. K., Demers, S., Finigan, E. G., & Pollard Jr, R. Q. (2010). A community-participatory approach to adapting survey items for deaf individuals and American Sign Language. *Field methods*, 22(4), 429-448.
- Graham H. Turner & Kyra Pollitt (2002) Community Interpreting Meets Literary Translation, *The Translator*, 8:1,25-47, DOI: 10.1080/13556509.2002.10799115 Community Interpreting meets Literary Translation.
- Halvorsen, K., & Hammerstad, G. T. (2021). Mellom ansvarliggjøring og autonomi: Tilskriving av ansvar i interaksjon mellom brukere og veiledere i den norske arbeids- og velferdsetaten (NAV). *Språk och Interaktion*, 5(5), 93–114. <http://hdl.handle.net/10138/333439>
- Haualand, H., & Holmström, I. (2019). When language recognition and language shaming go hand in hand—sign language ideologies in Sweden and Norway. *Deafness & Education International*, 21(2-3), 99-115.
- Hoel, T. L. (2000). Forskning i eget klasserom: noen praktiskmetodiske dilemma av etisk karakter. *Nordisk pedagogik*, 20(3), 160-170. Jefferson, G. (2004). Glossary of transcript symbols with an introduction. *Conversation analysis*, 13-31.
- Linell, P. (2001). Approaching dialogue: Talk, interaction and contexts in dialogical perspectives (Bd. 3). John Benjamins Publishing
- Marinetti, C., & Rose, M. (2013). Process, practice and landscapes of reception: An ethnographic study of theatre translation. *Translation Studies*, 6(2), 166-182.
- Måseide, P. (2008). Profesjonar i interaksjonsteoretisk perspektiv. I Molander, A. & Terum, L. I (red.) *Profesjonsstudier* (s. 367-385). Oslo: Universitetsforlaget
- Reime, M.A. (2017). Mellom uansvarlig og kompetent. Forståelser av barnet og rettighetspraksiser blant ansatte i barnevernsinstitusjoner. *Norges Barnevern*, 94(1), 22-39.
- Pedersen, L. (2021). *Reparasjoner som samarbeidsstrategi: en empirisk studie av tegnspråklig teamtolking i en digital akademisk kontekst* (Master's thesis, NTNU).
- Rosenthal, A. (2009). Lost in transcription: the problematics of commensurability in academic representations of American Sign Language. 29(5), 595-614. <https://doi.org/10.1515/TEXT.2009.031>

- Scheuer, J. (2005). *Indgange til samtaler: samtaleanalyse som konversationsanalyse, dialogisme og kritisk diskursanalyse*. Danmarks Pædagogiske Universitet
- Skilbrei, M.-L. (2019). *Kvalitative metoder. Planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon*. Fagbokforlaget.
- Skovholt, K., Landmark, A. M. D., Sikveland, R. O., & Solem, M. S. (2021). *Samtaleanalyse. En praktisk innføring*.
- Språkrådet. (2019). <https://www.sprakradet.no/globalassets/sprakavare/tegnsprak/norsk-tegnsprak.pdf>
- Svennevig, J. (2020). *Språklig samhandling. Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse (3.utgave)*. Cappelen Damm.
- Thunqvist, D. P., Sandén, I., & Bülow, P. (2012). Kommunikation som praktik. En teoretisk bakgrund. I P. Bülow, D. P. Thunqvist, & I. Sandén (red.), *Delaktighetens praktik. Det professionella samtalets villkor och möjligheter* (s. 17–31). Gleerups Utbildning AB.
- Turner, G. H., & Pollitt, K. (2002). Community interpreting meets literary translation: English-BSL interpreting in the theatre. *The Translator*, 8(1), 25-47.
- Vonen, A. M. (2020). *Norsk tegnspråk: en grunnbok [Norwegian Sign Language: an introduction]*, 1. utgave. edn. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Winston, E. A., & Roy, C. B. (2022). Discourse analysis to develop interpreting and translation competency. In *The Routledge Handbook of Sign Language Translation and Interpreting* (pp. 193-208). Routledge.
- Wetås, Å. (u.å.) Språkrådet. Spørsmål og svar: norsk tegnspråk. Hva vil det si at offentlige organ skal verne og fremme norsk tegnspråk? (hentet 14.04.23) <https://www.sprakradet.no/spraklov/sporsmal-og-svar/sporsmal-og-svar-norsk-tegnsprak/>
- Wurm, S. (2018). From writing to sign: An investigation of the impact of text modalities on translation. *Translation and Interpreting Studies. The Journal of the American Translation and Interpreting Studies Association*, 13(1), 130-149.
- Wurm, S. (2014). Deconstructing translation and interpreting prototypes: A case of written-to-signed-language translation. *Translation Studies*, 7(3), 249-266.

Vedlegg

Vedlegg 1: Samtykkeerklæring

Vedlegg 2: Transkripsjon med tegnspråklig syntaks, norsk syntaks og min oversettelse fra tegnspråk til norsk.

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Samarbeid om oversettelse av tekst fra norsk til tegnspråk ”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å observere hvordan dere samarbeider i arbeidet med oversettelse fra norskskriftlige tekster til tegnspråk. I dette skrivet finner du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med masterprosjektet er å undersøke hvordan profesjonsutøvere samarbeider i oversettelsesarbeid om norskspråklig tekst til tegnspråklig produkt. Det produseres/formidles tegnspråktekster oversatt fra skriftlige tekster kontinuerlig, men det finnes veldig lite forskning på hvordan tekstene er arbeidet frem. Prosjektet baserer seg på videoopptak av «oversettelses møter» hvor kommunikasjonen skal undersøkes. Det er et mål å få mer kunnskap om hvordan slike samarbeidsmøter foregår og hvordan deltakerne kommer med forslag til løsninger eller blir enige om hvilke hensyn som må tas i oversettelsene.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges teknisk naturvitenskapelige universitet (NTNU), Det humanistiske fakultetet (HF), Institutt for språk og litteratur (ISL) er ansvarlige for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne forespørselen om å delta fordi du arbeider med oversettelse som en del av din profesjonsutøvelse på en tegnspråklig kulturinstitusjon, og fordi du skal delta i oversettelsesmøter i løpet av våren 2023.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta innebærer det at du samtykker til et videoopptak av oversettelses møtet du deltar i, sammen med annen tekstoversetter. Opptaket vil være av samme varighet som møtet og møtet gjennomføres slik det vanligvis pleier.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være meg (Marianne Lorentzen Larosi) samt mine veiledere (Gøril Hammerstad Thomassen og Rein Ove Sikveland) ved NTNU som har tilgang til videoopptaket. For å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysninger vil navn og kontaktinformasjon vil bli anonymisert ved lagring på NTNU sine servere og erstattet med en kode som oppbevares separat fra øvrige datamateriale. Du som deltaker eller institusjonen din vil ikke gjenkjennes i publikasjonen. Opptakene vil bli skriftlig nedtegnet med oppdiktete navn. Disse nedtegnelsene vil bli brukt i masteroppgaven. I den grad navn og stedsopplysninger forekommer vil de bli anonymisert. Alt av personidentifikasjon vil bli utelatt fra den skriftlige nedtegnelsen av samtalen.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes som etter planen er 15. november 2023. Ved prosjektets slutt vil datamaterialet bli slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Det er bare ditt eget samtykke som gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg. Norsk senter for forskningsdata (NSD) må også ha vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Masterstudent; Marianne Lorentzen Larosi (marilaro@stud.ntnu.no). Tlf.: [REDACTED]
- Veileder; Gøril Hammerstad Thomassen, (goril.thomassen@ntnu.no). Tlf.: [REDACTED]
- Personvernombud ved NTNU; Thomas Helgesen (thomas.helgesen@ntnu.no) Tlf.: [REDACTED]

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Gøril Hammerstad Thomassen
Veileder

Marianne Lorentzen Larosi
Masterstudent

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Samarbeid om oversettelse av tekst fra norsk til tegnspråk*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Oversettelsesmøter jeg deltar i blir tatt opp på video.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Transkripsjon med tegnspråklig syntaks, norsk syntaks og min oversettelse fra tegnspråk til norsk.

OS1= tale og tegnspråklig oversetter

OS2: tegnspråklig oversetter

OS3: Talespråklig oversetter

MO: min oversettelse fra tegnspråk til norsk tekst.

Utdrag A

1. OS1: ja si - [tilbake] (.) oversetter 3 vil (.) første [vers] alle - den er veldig [kjent](.)den vers som [er] etterpå en gang til endret til tegnspråk

MO: ja si- [tilbake til det vi snakket om] (.) oversetter 3 vil at alle ordene skal med fra det første [verset] (.) Den er veldig kjent (.) Den skal tegnes som den [er skrevet] etterpå tegnes den en gang til på tegnspråk

2. OS2: [ja] [vers] [ja] [ja] ja riktig

MO: [Ja] [vers] [ja] [ja] Ja riktig

3. OS1: men jeg [tvil] skyld jeg lurere hvordan allikevel første vers (.) hvordan [tegn] du vise

MO: men jeg er i [tvil] fordi jeg lurere allikevel på hvordan vi skal tegne det første verset Vis meg hvordan du vil [tegne] det

4. OS2: [↑↓] [ja] ja riktig men-

((OS1 ser mot teksten mens OV2 beveger fingrene for å holde ordet))

jeg enig utfordring er følge den kjent tekster men første som jeg sa ((2)) trenger ikke hele si ord ord bare annen måte tegne

MO: [↑↓] [ja] ja riktig men-

((OS1 ser mot teksten mens OV2 beveger fingrene for å holde ordet))

jeg er enig. Det er en utfordring å følge den kjente teksten, men som jeg sa ((2)) trenger ikke å si alle ordene i teksten. Bare tegne teksten på en annen måte

5. OS1: ((avbryter OS2)) [ja men se] ((peker mot teksten på skjermen))

MO: ((avbryter OS2)) [ja men se] ((peker mot teksten på skjermen))

6. OS2: [betyr] tekst den budskap de forstår tekst den kjent etterpå oversette [tegnspråk]

MO: [Det betyr] at når de ser tegnene fra teksten ((ordene)) og dens budskap vil de kunne forstå at det er en kjent tekst før vi oversetter teksten til [tegnspråk]

7. OS1: [ja] ja men se hvordan? ((peker på teksten på pc-skjermen))

MO: [ja] Ja men se her. Hvordan? ((peker på teksten på pc-skjermen))

((begge leser ca. 10 sek.))

8. OV2: ja ((beveger fingrene for å ta ordet (2) Det bor- nei nei vent ((leser teksten)) jeg har manus hjemme søren vent ( ) ((leser og formulerer tegn samtidig)) ((vifter hendene for kontakt nikker når de oppretter kontakt)) Det- nei vent (2) Det- nei vent (2) jeg vant tegnspråk døve må tenke norsk (.) en person (.) nei bor person grå hår langt øy (3) ( ) ((leser teksten med lav stemme)) han galt?

MO: ja ((beveger fingrene for å ta ordet (2) Det bor- nei nei vent ((leser teksten)) Jeg har manuskriptet hjemme søren vent ( ) ((leser og formulerer tegn samtidig)) ((vifter hendene for kontakt nikker når de oppretter kontakt)) Det- nei vent (2) Det- nei vent (2) jeg er vant til å tenke formidling til døve på tegnspråk nå må jeg tenke på norsk. en person (.) nei (.) det bor en person med grått hår langt ute på en øy (3) ( ) ((ikke hørbart, leser teksten med lav stemme)) han gjorde noe galt?

9. OS1: Ja

MO: ja

10. OV2: Han gjorde galt nei glemte

MO: Han gjorde noe galt. Nei jeg har glemt

11. OS1: Ja du har ikke glemt jeg ser følge ordene- jeg forslag bedre en skjerm tekst på (.) en stund lese så tegnspråk

- MO:** Ja du har ikke glemt jeg ser at å følge ordene- jeg har et forslag. Det er bedre om teksten står skrevet på en skjerm som kan leses en stund før det fremføres på tegnspråk
12. OS2: Skyld ødelegger en døv for meg som formidler ikke primært (.) jeg enig god ide (.) tekst istedenfor (.) det bedre
- MO:** Fordi det er ødeleggende for meg som døv formidler der norsk ikke er primært- Jeg er enig (.) Det var god ide med tekst istedenfor (.) Det er bedre
13. OS1: jeg skal notere ((oversetter 1 reiser seg og går for å hente noe og er delvis synlig i opptaket via et speil på veggen))
- MO:** Jeg skal notere det ned ((oversetter 1 reiser seg og går for å hente noe. Er delvis synlig i opptaket via et speil på veggen))
14. OS2: skyld skyld – (13) ((oversetter 2 snur seg mot oversetter 1 som står nesten ved siden av kameraet)) jeg inspirert XXX ((navn på et sted)) veggen tekst der jeg tenker henger sammen dette ja
- MO:** fordi fordi- (13) ((oversetter 2 snur seg mot oversetter 1 som står nesten ved siden av kameraet)) jeg er inspirert av XXX ((navn på et sted)). Der var det tekst på veggen som jeg tenker kan gjøres på samme måte ja
15. OS1: Ja ja ja ((oversetter 1 går tilbake og setter seg))
- MO:** ja ja ja ((oversetter 1 går tilbake og setter seg))

Utdrag B

16. OS1: betyr hvis bruker boks en to tre fire vegg (.) start skjerm du står ved siden av (.)
ta med kjent bilde av «navn» ((navnet på hovedkarakteren)) tekst første del og
kjent bilde døve aha hvis han (.) det nok
- MO: Det betyr at hvis vi bruker en boks med en to tre fire vegger (.) Du står ved
siden av skjermen i begynnelsen (.) Skjermen viser det kjente bilde av «navn»
((navnet på hovedkarakteren)) og teksten fra det første verset. Når døve ser
det kjente bildet kan de se at det er han og det holder**
17. OS2: god løsning (.)det beste (.)de ser (.) tegnspråk aha betyr henger sammen
- MO: god løsning (.)den beste (.) de vil kunne lese teksten før jeg forteller på
tegnspråk og forstå at teksten og tegnene henger sammen**
18. OS1: Det jeg - ja fungerer ikke med tegn
- MO: Det er det jeg – ja det fungerer ikke med tegn på norsk**
- ((Begge noterer (28) oversetter 2 forsøker å få kontakt mens oversetter 1
noterer)) (23)
19. OS1: ja tror det er best
- MO: Jeg tror det er den beste løsningen**
20. OS2: tror (.) slapp av (.) ja riktig (.) bra løsning [ja]
- MO: tror (.) slapp av (.) Det er den riktige løsningen (.) bra løsning [ja]**
21. OS1: [ja]
22. OS2: men ja (.) hvordan gjøre hva flytte skjerm?
- MO: Men ja (.) Hvordan skal skjermen flyttes rundt?**
23. OS1: Ja (.) vet ikke (.) til siden (.) vente (..) men når oversetter 3- da vi beholde OV3 sin
ønske hun vil akkurat den veldig kjent
- MO: Ja (.) vet ikke (.) det venter vi med (.) men når oversetter 3 – Da beholder vi
oversetter 3 sitt ønske om akkurat det verset som er veldig kjent.**
24. OS2: ja
- MO: ja**

25. OS1: Ja for døve publikum (.) hva er kjent jo bilde ikke akkurat verset
MO: Ja (.) for døve publikummere er det bildet som er kjent og ikke akkurat verset.
26. OS2: Ja beste er lese
MO: Ja det beste er å lese
27. OS1: henger sammen
MO: det henger sammen
28. OS2: ja riktig
MO: ja riktig
29. OS1: og så (.) og så du ((oversetter 2 begynner å tegne første vers på tegnspråk))
MO: Og så (.) nå er det du
((oversetter 2 begynner å tegne første vers på tegnspråk))

Utdrag C

30. OS2: Mann er der bor der grå hår alene der øy <hav> øy er der naken nei naken na-
((tegner ulike tegn for naken))

MO: Det bodde en mann med grått hår alene der ute på en naken øy (.) nei naken na- ((tegner ulike tegn for naken))

31. OS1: Bare hav øy ferdig

MO: Kun hav og øy det holder

32. OS2: <hav> øy naken

MO: <hav> naken øy

33. OS1: ikke naken

MO: ikke naken

34. OS2: ja naken betyr ((viser tegn for naken))

MO: ja men dette tegnet betyr naken

35. OS1: Men du trenger ikke ta med det

MO: Men du trenger ikke ha med det tegnet

36. OS2: <hav> øy [liten ____]

MO: <hav> [liten ____] øy

37. OS1: [↑↓ nok]

MO: [↑↓ Det er nok]

38. OS2: mannen snill men ja snill av og til nei (.) været av og til skyer ((leser teksten))
skyer blåser lik hans ansikt morsk øyne intensive ((leser teksten)) ingen de tør
treffe ((han)) ((nikker)) noe sånt

MO: mannen er snill ja men av og til er han ikke det (.) når det er skyet vær ((leser teksten)) skyer og det blåser da blir hans ansikt morsk og øyne intensive ((leser teksten)) da tør ingen møte på han ((nikker)) noe sånt

39. OS1: ↑↓ noe sånt

MO: ↑↓ noe sånt

40. OS2: Ja riktig

MO: ja riktig

41. OS1: [Og] ((peker mot teksten)) [kan] ja (2)

MO: [og] ((peker mot teksten)) [du kan] ja (2)

42. OS2: [riktig] [deilig]

MO: [riktig] [deilig]

((oversetter 2 peker mot teksten, leser))

43. OS2: omtrent [innhold](.) betyr bare følelse vise morsk ((ansikt)) frykt

MO: Det er omtrent det ((de setningene)) [innholder] (.) det betyr at jeg bare må uttrykke de med følelse (.) ha et [morskt] ansikt og ((de andre)) frykter han

44. OS1: [ja]

du kan hav (.) øy (.) ååå er der veldig snill (3) ((viser med blikket at hun skal fortsette)) ser opp storm sint [ååå]((folk)) trekker seg unna ferdig

MO: [ja]

du kan tegne hav (.) øy (.) der er det en veldig snill ((mann)) (3) ((viser med blikket at hun skal fortsette)) men når han ser at det blåser opp til storm (.) da blir han sint [(.) da blir folk redde] og trekker seg unna (.) ferdig

45. OS2: [Henger sammen med (.) eller samme som] ((øver på ulike formuleringer)) ja noe sånt (.) kreativt leke med ord

MO: ((humøret)) [henger sammen med eller er samme som] ((øver på ulike formuleringer)) ja noe sånt (.) her kan jeg være kreativ og leke med ulike ord

46. OS1: Ja folk trekker seg unna

MO: ja da trekker folk seg unna

47. OS2: Morsk ((folk)) trekker seg unna

MO: Når han er sint trekker folk seg unna

48. OS1: ja

MO: ja

49. OS2: Ja noe ((sånt))

MO: ja noe sånt

50. OS1: Skyld du skal bygge bygge bygge bygge

MO: fordi du skal bygge bygge bygge bygge ((opp fortellingen))

51. OS2: Ja riktig

((begge snur mot skjermen og leser videre))

MO: ja riktig

((begge snur mot skjermen og leser videre))

Utdrag D

52. OS2: En gang [før] jeg så [nei nå jeg forteller xxx] jeg forteller «navn» ((sier sitt eget navn)) [betyr] nummer to ((noterer))
- MO: jeg [så] en gang [nei nå har jeg forteller rollen] jeg er fortelleren «navn» ((sier sitt eget navn)) det [betyr] nummer to ((noterer))**
53. OS1: [nei] [ja riktig] ↑↓
[og da] egentlig- da da du egentlig (.) jeg så bare en gang (.) ferdig
- MO: [nei] [ja riktig] ↑↓
[og da] egentlig- da da kan du egentlig bare si (.) jeg så han bare en gang(.) ferdig**
54. OS2: Som «navn» ((sier sitt eget navn))
- MO: Som «navn» ((sier sitt eget navn))**
55. OS1: Som «navn» ((sier oversetter 1 sitt navn)) eller som [forteller (.) ikke- du er forteller person]
- MO: Som «navn» ((oversetter 1 sitt navn)) eller en [forteller (.) du er ikke- du er en forteller]**
56. OS2: [ja men forteller bestemt en person ↑↓]
forteller person(.) bedre forteller person ((oversetter 1 noterer)) X ((ikke synlig))
en gang før jeg så han
- MO: [ja men fortelleren er en bestemt person
↑↓] en forteller (.) det er bedre ((å definere det som en)) forteller ((oversetter 1 noterer)) X ((ikke synlig)) en gang før jeg så han**
57. OS1: ↑↓ ↑↓ forteller person
- MO: ↑↓ ↑↓ En forteller
((oversetter 1 noterer))**
58. OS2: () ((uklart)) jeg så han en gang
59. OS1: ((avbryter)) jeg tror du er- bak- baktanke må være

- MO:** ((avbryter)) jeg tror du er - du må tenke -
60. OS2: «navn» ((navnet på hovedkarakteren))?
MO: «navn» ((navnet på hovedkarakteren))?
61. OS1: som egentlig jeg så bare en [gang] ((fremfører tekst))
MO: at egentlig så jeg han bare en [gang] ((fremfører tekst))
62. OS2: [Jeg må lese] først ja ((ser mot skjermen)) ja riktig
 ((begge peker mot hverandre))
MO: [Jeg må lese] først ja ((ser mot skjermen)) ja riktig
 ((begge peker mot hverandre))
63. OS1: Egentlig jeg så bare en gang (.) litt sånn (.) hvorfor du forteller? (.) du ikke hans venner
MO: Egentlig så jeg han bare en gang (.) det er litt sånn (.) hvorfor forteller du dette? (.) du er ikke hans venn
64. OS2: ja
MO: ja
65. OS1: hva- du har ikke noe med fortelle men jeg så bare en gang etterpå du skal fortelle at hans venner(.) forteller forteller jeg lytte lytte
MO: hva- du har ikke noe med å fortelle- men jeg så han bare en gang (.) etterpå skal du fortelle at hans venner fortalte og fortalte og jeg lyttet og lyttet
66. OS2: ja
MO: ja
67. OS1: Åå sånn? han sånn? Oppvekst sånn sånn
MO: Åå er det sånn det var? var han sånn? Oppveksten hans var sånn og sånn
68. OS2: Ja betyr (2) før- siste X ((uklart))(.) ↑↓ ((de)) trekker seg (.) samme trekker seg (.) budskap- ↑↓ går- (.) en gang lenge siden
MO: ja det betyr (2) hvor var jeg (.)↑↓ ((de)) trekker seg unna (.) budskapet er at de trekker seg unna
69. OS1: ja

- MO:** ja
70. OS2: og går ↑↓ (.) en gang for lenge siden
- MO:** og han går ↑↓ (.) en gang for lenge siden
71. OS1: Vent nei nei jeg har litt pirk pirk (.) trekker seg unna (2) hvordan vet du trekker seg unna? Du ikke hans venn (.)
- MO:** vent nei nei jeg må pirke litt mer (.) de trekker seg unna (2) hvordan vet du at de trekker seg unna? Du er jo ikke hans venn (.)
72. OS2: Nei jeg så?
- MO:** nei jeg så det?
73. OS1: Skyld du kjenner ikke han
- MO:** fordi du kjenner ikke han
74. OS2: hørte [rykter] de sa?
- MO:** jeg hørte [rykter] de fortalte?
75. OS1: [ja akkurat] i bakhodet (.) du hørte rykter du pratet med-
- MO:** [ja akkurat] ha det i bakhodet (.) du hørte rykter og du pratet med -
76. OS2: egentlig naturlig si(.) jeg hørte rykter de sa -
- MO:** egentlig er det naturlig å si (.) jeg hørte rykter og de sa
77. OS1: Vent jeg- vent den kommer senere (.) vi skal bygge (.) trekker seg men trekker seg ååh men jeg liksom men jeg så bare en gang(.) det var ikke [jeg_] som trakk meg unna
- MO:** vent jeg- vent det kommer senere (.) for vi skal bygge opp fortellingen (.) de trekker seg unna ååh men jeg så han liksom bare en gang (.) det var ikke [jeg_] som trakk meg unna
78. OS2: [ahh
((peker på skjermen)) men jeg] ser ikke bak (.) betyr- ↑↓ en gang jeg så han men-
- MO:** [ahh
((peker på skjermen)) men jeg] ser ikke at det står i teksten (.) det betyr - ↑↓ jeg så han en gang men -
79. OS1: Ja ja

- MO:** ja ja
80. OS2: Riktig (.) skjønner (.) men ser ikke ((peker på teksten))
MO: riktig (.) skjønner (.) men jeg ser ikke at det står i teksten ((peker på teksten))
81. OS1: Ja ↑↓ men ligger bak
MO: ja men det er det er «underforstått»
82. OS2: Betyr si i fra (.) så en gang
((de leser teksten. Oversetter 1 peker på teksten ↑↓ noterer))
MO: Det betyr at jeg må si (.) at jeg så han bare en gang
((de leser teksten. Oversetter 1 peker på teksten ↑↓ noterer))
83. OS2: derfor ingen- (.) må lese ((oversetter 2 peker på teksten))
MO: derfor ingen- (.) jeg må lese (oversetter 2 peker på teksten)
84. OS1: Jeg vet (.) jeg vet står ikke derfor jeg sier ifra deg
MO: Jeg vet det (.) jeg vet det ikke står ((i teksten)) derfor sier jeg det til deg
85. OS2: Ja nettopp (.) jeg tror (.) så (.) ja (.) betyr (2) men bare en gang så han ((ser på skjermen)) en gang ↑↓ ja riktig
MO: ja nettopp (.) jeg tror (.) så (.) ja (.) det betyr (2) men jeg så han bare en gang ((ser på skjermen)) en gang ↑↓ ja riktig
86. OS1: Tegne bare jeg en gang så [[[svak negasjon]]] ((viser hvordan han ikke skal uttrykke setningen))
MO: ikke si jeg så han bare en gang [[[svak negasjon]]] ((viser hvordan han ikke skal uttrykke setningen))
87. TSO: [nei]
MO: [nei]
88. OS1: men jeg- prøver få frem (.) men hvor ligger trykk hvor ligger følelse
MO: men jeg- prøver å få frem- (.) men hvor trykkene ligger (.) hvor følelsene er
89. OS2: ↑↓ trekker seg
MO: ↑↓ de trekker seg unna
((samtales avbrytes på grunn av en telefon som ringer))

Utdrag E

104. OS3: [] da kan vi også prøve prøve forskjellige variasjoner eh skal stemmen si «navn» ((forfatteren)) sin tekst som det står der? Jeg tror det blir vanskelig men kanskje en blanding
105. OS1: En blanding
106. OS3: blanding ja men som jeg sa til XXX ((oversetter 2)) at jeg vil veldig gjerne at han starter med (.) det første verset tegn tegn til tale.
107. OS1: men det prøvde vi i går
108. OS2: vi
109. OS1: det funker ikke(.)
110. OS3: funker ikke?
111. OS1: nei dessverre
112. OS2: vi jobbet i går diskuterte men jeg faktisk liker hennes ((oversetter 1)) ide (.) jeg ikke tenkt over døve ofte begeistret lese selv original teksten på skjermen så endret til tegnspråk
- MO: i går da vi jobbet diskuterte vi det og jeg liker faktisk hennes ((oversetter 1)) ide (.) jeg har ikke tenkt over at døve ofte er mer begeistret over å lese original teksten på skjerm før det endres til tegnspråk**
113. OS1: løsningen jeg tenkte hvis vi bruker sånne (.) ehh ((tegner firkanter med fingene)) at han har sånn? ehh
114. OS3: skjerm
115. OS1: skjerm
116. OS2: men det er ikke bestemt
- MO: men det er ikke bestemt**
117. OS1: da fordi hvis vi bruker det derre «navn» ((navnet på hovedkarakteren)) bilde som er veldig kjent (.) da kan døve assosiere det bilde ((tegner se)) med det visuelle
118. OS2: for eksempel start åpningen(.) [ferdig bilde åpningen de ser]
- MO: for eksempel ved starten av åpningen (.) [vil bildet være der fra åpningen som de ser]**
119. OS1: [ja åpningen er lissom det bilde] på en av de skjermene (.) så når han (.) og det starter med den første første (2) ((tegner

verset på skjerm)) og når han når han begynner ((å fortelle)) så kan det lissom fade ut og det bilde stå bare han «navn» ((navnet på hovedkarakteren)) (.) jeg tror det fordi det går ikke å tegne det (.) det går ikke

120. OS3: nei?

121. OS1: nei

122. OS3: ( ) ((forsøker på å tegne teksten fra første vers))

123. OS2: Hva sa du?

124. OS1: nei det går ikke @@jeg skjønner du vil (.)men det bare funker ikke

125. OS2: men ja enig med deg ((peker mot oversetter 3)) men det går an (.) men tror blir ikke bra skyld publikum ser tegn (.) vil lure hva (.)tror jeg(.) skyld føler ofte døve sine øyne ser (.) leser allikevel oppfatter ikke (.) noen ikke flinke lese noen ja leser (.) allikevel usikker tolker allikevel(.) på tegnspråk aha er det sånn javel (.)vet ikke (.) skal jeg faktisk det er kjent tekst jeg vet ikke hvordan start åpningen (.) for tidlig (.) publikum må skjønne det er kjent tekst første vers døve er ikke klar over ofte (.) vurdere hvordan formidle

MO: men ja jeg er enig med deg ((peker mot oversetter 3)) men det går an (.) men jeg tror ikke det blir bra fordi publikum vil se tegnene (.) og lure på hva vi sier (.) tror jeg (.) fordi jeg føler at døve selv om de ser (.) og leser oppfatter de allikevel ikke (.) noen er ikke så flinke til å lese og noen leser godt (.) allikevel er noen usikker på om de har oppfattet riktig (.) på tegnspråk kan de oppfatte og forstå aha er det det betyr javel (.) jeg vet ikke (.) skal jeg faktisk- det er en kjent tekst (.) jeg vet ikke hvordan vi skal starte åpningen (.) det er for tidlig (.) publikum må forstå at første vers er en kjent tekst som døve ofte ikke er klar over (.) vi vurderer videre på hvordan vi vil formidle teksten

126.OS3: ja (.) ok så da tenker jeg at da burde vi gjøre tekst (.) ((visualiserer tekst på skjerm)) du bare venter

127.OS2: ja

128.OS3: men at vi gjør det om igjen to tre fire steder utover i teksten ((peker på manuskriptet)) også eh også som en slags pause

129.OS1: ja smart

130.OS3: pause (.) her kommer viktig vers igjen (.) vær så god og les

Utdrag F

- 131.OS2: [...] ((leser samtidig som han formulerer tegn))
132.OS3: jeg merker jo atte (.) alt i denne første delen (1) Det ikke no handling
133.OS1: nei
134.OS3: det er bare
((oversetter 2 ser opp fra teksten))
135.OS2: hva sa du?
136.OS1: handling ikke ((tolker til oversetter 2))

MO: det er ingen handling

- 137.OS2: nei
138.OS3: fordi det skjer ikke no ((tegner fordi))
139.OS1: nei
140.OS3: bare forteller forteller lalalalala
141.OS1: jeg bare forteller
142.OS3: ja(.) så kanskje dette er et sted vi kan ta bort
143.OS1: ja jeg føler det
144.OS2: ja
145.OS3: men ok vi jobber nå gjennom [alt] for å se hva [hva] som [fungerer]
146.OS2: [bedre nå tegne videre][ja] [fungerer]

MO: [bedre å tegne videre] [ja] [fungerer]

- 147.OS1: [helt enig for her er ja-]
148.OS2: [må først første omgang] tegne gjennom alt etterpå det var kjedelig komprimere

MO: [må i første omgang] tegne igjennom alt før vi etterpå vurderer hva som er kjedelig og komprimerer

- 149.OS1: Pluss han kan gjøre mye mer effektivt ((tegner pluss))

MO: I tillegg kan han formidle mye mer effektivt

- 150.OS3: jaja
151.OS1: her kan vi korte ned

152.OS2: må først tegne så fortellingen sitter

MO: Jeg må tegne hele teksten først så fortellingen sitter

153.OS3: ja ja

154.OS2: ikke direkte

MO: ikke direkte

155.OS1: nei nei nei helt enig

156.OS2: ((viser tommel opp))@@@

Utdrag G

157.OS2: Endelig jeg klarte fange ((fremfører tekst))

MO: endelig klarte jeg fange han ((fremfører tekst))

158.OS1: ja (.) så er det ingenting (.) det er jo så rart (.) krig (.) og så han
((hovedkarakteren)) er jo ingenting [(.)] så det er litt sånn [ironisk]

159.OS2: [ja] [ironisk]

160.OS1: på en måte (.) føler jeg da ((snur blikket fra oversetter 2 til oversetter 3))

161.OS3: ja mmm

162.OS1: hva er det for no da? (.) ja

163.OS2: ((noterer)) fint mer beskrive her ((noterer))

MO: ((noterer)) fint da kan jeg beskrive mer i denne delen ((noterer))

164.OS1: javel (5) jeg syns disse - jeg synes det var veldig vanskelig ((tegner oversette)) så
nå har jeg gjort det bare-

165.OS2: ((ser opp fra teksten mot oversetter 1)) hva?

166.OS1: jeg synes veldig vanskelig ((peker på teksten)) de siste

MO: jeg synes de siste setningene ((peker på teksten)) er veldig vanskelige

167.OS2: må jobbe med lokalisasjon

168.OS1: ja

169.OS2: måte å formidle

MO: Må finne riktig måte å formidle teksten på

170.OS1: ja men men i tillegg at det er skrevet veldig vanskelig så jeg gjør det-

171.OS2: nei ja jeg oppfatter innhold (.) heldigvis jeg så filmen jeg

MO: nei ja jeg oppfatter innholdet (.) heldigvis har jeg sett filmen jeg

172.OS1: ja du så filmen ja @@@

173.OS3: ja pluss at egentlig altså ja (.)ordene er vanskelige

174.OS2: ja

175.OS1: ja

176.OS3: men handlingen –
177.OS1: handlingen
178.OS3: handlingen er egentlig ganske lett
179.OS1: ja
180.OS3: han ror som faen(.)
181.OS1: ja @@@
182.OS3: de følger etter og tar han (.) kaster han i fengsel
183.OS1: ja@@@
184.OS2: [tar tak og kaster han]
185.OS3: [ferdig snakka]
186.OS1: @@@ riktig
187.OS2: kan kastes (.) og ber på sine knær
188.OS3: ja(.) ja (.) ja
189.OS1: ja ja ja det var bare måten det var skrevet på (.) jeg tenkte sånn (.) herregud da (.)
så her har jeg forandra mange ganger for å si det sånn
190.OS3: det er snirklete språk
191.OS1: ja

